

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Význam exportu jako součásti HDP v České republice

Jarmila Palatová

Diplomová práce
2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jarmila Palatová**
Osobní číslo: **E15776**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Význam exportu jako součásti HDP v České republice**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je na základě analýzy vývoje jednotlivých složek HDP v ČR, se zaměřením na export a jeho komoditní a geografickou strukturu a se zohledněním dalších reálných faktorů, zhodnotit význam exportu pro ekonomiku ČR.

Osnova:

- Charakteristika jednotlivých složek HDP.
- Vývoj jednotlivých složek HDP.
- Komoditní a geografická struktura exportu v ČR.
- Analýza významu exportu pro ekonomiku ČR.
- Shrnutí, formulace závěrů.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ABEL, Andrew, B., BERNANKE, B. Ben. S and CROUSHORE, Dean.
Macroeconomics. 8th Global ed. Boston: Prentice Hall, 2014. ISBN
9780273792307
BENÁČEK, V. Determining factors of Czech foreign trade: a cross-section time
series perspective. Working Paper Series 3. Praha: Czech National Bank, 2005.
24 s
KALÍNSKÁ, E. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha: Grada, 2010. 228 s.
ISBN 978-80-247-3396-8
PLCHOVÁ, B. Zahraniční ekonomické vztahy ČR. Praha: Oeconomica, 2007.
154 s. ISBN 978-80-245-1285-3
SVATOŠ, M. Zahraniční obchod, teorie a praxe. Praha: Grada, 2009. 367 s.
ISBN 978-80-247-2708-0

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Jan Černohorský, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 4. září 2016
Termín odevzdání diplomové práce: 28. dubna 2017

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejňková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. září 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 4. 2017

Jarmila Palatová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce panu Ing. Janu Černohorskému, Ph.D., za poskytnutí cenných rad a všechny připomínky. Dále za jeho ochotu pomoci, pečlivou kontrolu práce a upozornění na chyby.

Samozřejmě mé poděkování patří i rodině, která mi pomohla při formulaci vět a hledání chyb.

Nejvíce však děkuji vedoucímu práce a rodině za jejich podporu a povzbuzování.

ANOTACE

Cílem práce je na základě analýzy vývoje jednotlivých složek HDP v ČR, se zaměřením na export a jeho komoditní a geografickou strukturu a se zohledněním dalších reálných faktorů, zhodnotit význam exportu pro ekonomiku ČR. Tato diplomová práce se zabývá obecnou charakteristikou HDP a jeho složek. Dále je zaměřená na popis vývoje jednotlivých složek HDP v České republice. Mezi faktory, které ovlivňují export, je zařazen například nepřímý vývoz České republiky či vývoz Německa, na kterém je naše země závislá. Nakonec se na základě všech faktorů hodnotí význam exportu pro ekonomiku ČR.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hrubý domácí produkt, vývoz, dovoz, investice.

TITLE

The Importance of Export as Part of GDP in the Czech Republic

ANNOTATION

The goal of this thesis is to evaluate the role and importance of export for the economy of Czech Republic. This evaluation is based on the analysis of this export, its commodial and geographical parts and with all the other real factors which are part of it. This diploma thesis is focused on GDP and specifically on its parts. The thesis mostly analyses different parts of Czech Republic's GDP. Further, the thesis describes different factors which affect the export - namely indirect export from Czech Republic or from Germany (Czech's export depends heavily on Germany's economy). Lastly, the thesis evaluates the importance of export for the economy in Czech republic as a whole.

KEYWORDS

Gross domestic product, exports, imports, investments.

OBSAH

ÚVOD	- 10 -
1 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK HDP	- 11 -
1.1 Hrubý domácí produkt.....	- 11 -
1.1.1 Výpočet hrubého domácího produktu	- 12 -
1.2 Spotřeba domácností	- 14 -
1.3 Investice.....	- 16 -
1.4 Vládní výdaje.....	- 18 -
1.5 Čistý vývoz.....	- 19 -
1.5.1 Dovoz	- 20 -
1.5.2 Vývoz	- 25 -
2 VÝVOJ JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK HDP	- 29 -
2.1 Vývoj hrubého domácího produktu	- 29 -
2.2 Vývoj spotřeby domácností	- 32 -
2.3 Vývoj investic.....	- 33 -
2.4 Vývoj vládních výdajů	- 36 -
2.5 Vývoj exportu a importu	- 37 -
2.6 Shrnutí	- 41 -
3 KOMODITNÍ A GEOGRAFICKÁ STRUKTURA EXPORTU V ČR.....	- 42 -
3.1 Komoditní struktura exportu	- 42 -
3.2 Geografická struktura exportu	- 47 -
3.3 Nejvýznamnější vývozci ČR	- 52 -
4 ANALÝZA VÝZNAMU EXPORTU PRO EKONOMIKU ČR	- 54 -
4.1 Vliv Německa jako českého obchodního partnera	- 54 -
4.2 Nepřímý export České republiky a Německa.....	- 58 -
5 SHRUTÍ VÝZNAMU ZAHRANIČNÍHO OBCHODU A Vlivu JEDNOTLIVÝCH FAKTORŮ	- 65 -
ZÁVĚR	- 69 -
POUŽITÁ LITERATURA	- 71 -

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Hodnoty vyváženého zboží k proclení a zdanění	- 22 -
Tabulka č. 2: Vývoj HDP v běžných cenách mezi lety 2008 - 2015.....	- 31 -
Tabulka č. 3: Vývoj HDP v běžných cenách na obyvatele v letech 2008 - 2015.....	- 31 -
Tabulka č. 4: Vývoj spotřeby domácností v letech 2008 – 2015	- 33 -
Tabulka č. 5: Vývoj investic v letech 2008 - 2015	- 35 -
Tabulka č. 6: Vývoj vládních výdajů v letech 2008 - 2015.....	- 37 -
Tabulka č. 7: Vývoj vývozu v letech 2008 - 2015.....	- 37 -
Tabulka č. 8: Vývoj dovozu v letech 2008 - 2015.....	- 39 -
Tabulka č. 9: Vývoj čistého vývozu v letech 2008 – 2015.....	- 39 -
Tabulka č. 10: Vývoj obratu zahraničního obchodu v letech 2008 - 2015.....	- 40 -
Tabulka č. 11: Vývoj všech složek HDP v letech 2008 – 2015	- 41 -
Tabulka č. 12: Vývoz mezi lety 2008 - 2015	- 48 -
Tabulka č. 13: Vývoz s vybranými státy EU mezi lety 2008 - 2015.....	- 49 -
Tabulka č. 14: Vývoz s vybranými státy mimo EU mezi lety 2008 – 2015.....	- 50 -
Tabulka č. 15: Vývoz mimo EU mezi lety 2005 – 2015	- 50 -
Tabulka č. 16: Nejvýznamnější vývozci ČR	- 52 -
Tabulka č. 17: Geografická struktura vývozu Německa v roce 2015	- 55 -
Tabulka č. 18: Komoditní struktura vývozu Německa v roce 2015.....	- 56 -
Tabulka č. 19: Export ČR do jednotlivých částí Německa v roce 2015.....	- 57 -
Tabulka č. 20: Investoři ČR v roce 2015	- 57 -
Tabulka č. 21: Domácí a zahraniční přidaná hodnota vývozu v roce 2011.....	- 62 -
Tabulka č. 22: Výhody a nedostatky České republiky v oblasti exportu	- 68 -

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek č. 1: Meziroční změna HDP v % mezi lety 2008 – 2015.....	- 30 -
Obrázek č. 2: Meziroční změna spotřeby domácností v % mezi lety 2008 - 2015	- 32 -
Obrázek č. 3: Meziroční změna tvorby hrubého fixního kapitálu v % mezi lety 2008 - 2015	- 34 -
Obrázek č. 4: Meziroční změna investic v % mezi lety 2008 - 2015	- 35 -
Obrázek č. 5: Meziroční změna vládních výdajů v % mezi lety 2008 - 2015.....	- 36 -
Obrázek č. 6: Meziroční změna dovozu v % mezi lety 2008 - 2015.....	- 38 -
Obrázek č. 7: Meziroční změna vývozu v % mezi lety 2008 - 2015.....	- 39 -
Obrázek č. 8: Zbožová struktura zahraničního obchodu podle SITC v roce 2015 (podíly v %).....	- 43 -
Obrázek č. 9: Zbožová struktura vývozu v rámci EU v roce 2015 (v mil. Kč).....	- 44 -
Obrázek č. 10: Zbožová struktura vývozu mimo EU v roce 2015 (v mil. Kč).....	- 46 -
Obrázek č. 11: Zbožová struktura vývozu ve vybraných zemích mimo EU v roce 2015 (v mil. Kč).....	- 47 -
Obrázek č. 12: Nejvýznamnější obchodní partneři České republiky v roce 2015	- 48 -
Obrázek č. 13: Export ČR dle geografické struktury v hrubém vyjádření a s přidanou hodnotou v roce 2011.....	- 60 -
Obrázek č. 14: Zahraniční a domácí přidaná hodnota ve vybraných zemích v roce 2011 ..	- 61 -
Obrázek č. 15: Zahraniční přidaná hodnota ČR v roce 2011	- 62 -
Obrázek č. 16: Zahraniční přidaná hodnota Německa v roce 2011.....	- 63 -

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Sb.	Sbírka zákonů
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
TiVA	Trade in Value Added
USA	Spojené státy americké

ÚVOD

Hrubý domácí produkt je jedním ze základních makroekonomických ukazatelů. Vyjadřuje celkový objem veškeré finální produkce v peněžních jednotkách, který byl vyprodukován v dané zemi za určité období, většinou se jedná o jeden rok, a to výrobními faktory umístěnými v tomto státě bez ohledu, komu tyto faktory náleží.

Téma práce bylo vybráno z důvodu stoupajícího významu mezinárodního obchodu. Pro vyspělé země se podíl zahraničního obchodu neustále zvyšuje, vzhledem k hrubému domácímu produktu. Je to tedy jedna z cest, která umožňuje růst vyspělé ekonomiky a celkovou úroveň blahobytu daného státu. S rostoucí globalizací je nezbytné, aby se podniky zaměřovaly na nové trhy, kde poptávka po produktech, službách, a zároveň častá restrukturalizace odvětví představují nové obchodní příležitosti, které jsou již na stávajícím trhu uspokojeny. Česká republika má omezenou surovinovou základnu a nízký počet obyvatel, proto je snaha o úspěšný mezinárodní obchod pro růst ekonomiky nezbytná. Právě proto stoupá význam a důležitost zahraniční politiky, jejímž prostřednictvím může stát ovlivňovat výsledky zahraničního obchodu.

Cílem práce je na základě analýzy vývoje jednotlivých složek HDP v ČR, se zaměřením na export a jeho komoditní a geografickou strukturu a se zohledněním dalších reálných faktorů, zhodnotit význam exportu pro ekonomiku ČR.

K naplnění hlavního cíle je nezbytné splnit následující dílčí cíle:

- charakterizovat hrubý domácí produkt a jeho složky;
- určit vývoj jednotlivých složek HDP a vyjádřit důležitost exportu;
- charakterizovat komoditní a geografickou strukturu exportu v ČR, včetně nejvýznamnějších vývozců;
- stanovit skutečnosti, které ovlivňují export ČR.

1 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK HDP

Tato kapitola se zabývá obecnou charakteristikou hrubého domácího produktu. HDP se počítá několika způsoby. V této práci jsme se zaměřili na výdajovou metodu, která HDP rozděluje na několik částí. Tyto části jsou popsány v jednotlivých kapitolách. Konkrétně jde o složky - spotřeba domácností, investice, vládní výdaje a je-li ekonomika otevřená, tak i čistými vývozy.

1.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je jedním z nejdůležitějších ukazatelů. Hrubý domácí produkt známe pod zkratkou HDP nebo také GDP, která je zkrácenou verzí anglického názvu Gross Domestic Produkt. Tento ukazatel se nejčastěji používá pro stanovení výkonnosti ekonomiky, vyjádřenou v peněžních jednotkách. Hrubý domácí produkt je tržní hodnota všech finálních statků a služeb, tedy v cenách, které platí kupující.¹ Tržní cena se liší od cen, za které prodávají výrobci, tím, že jsou zde zahrnuty i nepřímé daně (DPH a spotřební daň). Hrubý domácí produkt představuje součet celkové hodnoty statků a služeb nově vzniklých v daném období.

HDP se většinou počítá ve čtvrtletních nebo ročních intervalech. Pokud se počítá čtvrtletní HDP, může se stát, že bude potřeba očistit údaje o tzv. sezónní vlivy, které by mohly způsobit sezónní výkyvy. Jde například o různý počet pracovních dnů v jednotlivých čtvrtletích, zimní a letní období ve stavebnictví či zemědělství atd. Také by se mělo zabránit dvojímu zdanění při výpočtu HDP. Aby nebyl HDP nadhodnocen, zahrnujeme do něj jen hodnotu finálních statků, tedy takových statků, které slouží ke konečné spotřebě, investicím nebo vývozu.² Nejjednodušeji můžeme hrubý domácí produkt chápat jako sumu spotřeby, investic, vládních nákupů a čistých vývozů.

Tak jako všechny ostatní ukazatele i HDP se může měnit. Nejčastěji za změnou stojí měnící se množství vyprodukovaného zboží a služeb. Pokud se každoročně zvyšují výdaje, dochází k růstu výroby zboží a služeb nebo k růstu jejich cen. Aby nedocházelo k záměně mezi

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika [online]. 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystupobjekt&z=T&f=TABULKA&skupId=486&katalog=30832&pvo=NUC02-S1az3&pvo=NUC02-S1az3&str=v65&c=v3~8__RP2015

² HELLER, Jan. CZECH STATISTICAL OFFICE. Quarterly National Accounts Inventories [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23164307/09087474.pdf/1029e9d1-f25e-41c6-9bfd-ee5014d174f6?version=1.0>

zvýšením množství a cen, vytvořil se takový ukazatel, který bere v úvahu změny cenové hladiny. Tento ukazatel se nám rozdělil na reálný a nominální HDP.

Nominální HDP se vyjadřuje v běžných nebo také skutečných cenách v běžném období. Tento ukazatel může být každý rok v jiné výši, je totiž ovlivňován buď zvyšováním či snižováním fyzického objemu finální produkce nebo díky změnám tržních cen. Oproti nominálnímu je reálný HDP ve srovnatelných či stálých cenách. Může se jednat o ceny daného, základního roku. Tento ukazatel by měl být očištěný od inflace. Znamená to, že pokud vzroste reálný hrubý domácí produkt, tak se zvýší i skutečný fyzický objem produktu během určitého období.³

Pokud neustálé kolísání nominálního produktu způsobuje změny jak v množství produkce, tak i cen, reálný hrubý domácí produkt odráží pouze změny produkce. Proto se pro vyjádření hospodářského růstu nejvíce používá ukazatel reálného hospodářského růstu.

Ukazatel HDP se využívá jako měřítko pro srovnání mnoha ekonomických veličin. Nejvíce jsou ostatní veličiny porovnávány podílem na HDP. Jedná se například o deficit veřejných financí, státní dluh, zadluženost firem a domácností nebo velikost dovozu a vývozu. Dále jej známe jako přepočtený hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele, tedy vydělíme HDP počtem obyvatel určité země. Tímto podílem dostaneme HDP na hlavu, to pak slouží pro porovnávání vyspělosti ekonomiky daných zemí.⁴ Ukazatel HDP umožňuje daleko větší možnosti v jeho používání v mezinárodním srovnávání ekonomik. Evropská unie na základě tohoto ukazatele poskytuje příspěvky z evropských fondů. Pokud je v dané zemi HDP na obyvatele vyšší než ostatní, EU jim umožní mnohem menší příspěvky z evropských fondů než ostatním zemím, a naopak.

1.1.1 Výpočet hrubého domácího produktu

Pro výpočet hrubého domácího produktu existují 3 způsoby či metody. Jedná se o metodu produkční, výdajovou a důchodovou.

Produkční metoda představuje sumu hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů či odvětví ekonomiky a čistých daní na produkty, jež se nevyskytují v sektorech a odvětvích. Můžeme ji také chápat jako položku, která zajišťuje rovnováhu účtu výroby za celé

³ ABEL, Andrew, B., BERNANKE, Ben. S and CROUSHORE, Dean. Macroeconomics. 8th Global ed., s. 52-58

⁴ HELLER, Jan. CZECH STATISTICAL OFFICE. Quarterly National Accounts Inventories [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23164307/09087474.pdf/1029e9d1-f25e-41c6-9bfd-ee5014d174f6?version=1.0>

národní hospodářství. Na straně zdrojů je produkce a na straně užití mezispotřeba.⁵ Rozdílem mezi těmito stranami je tedy hrubá přidaná hodnota. Produkce je vyjádřena v základních cenách a užitek v kupních cenách, což znamená, že se musí strana zdrojů vyrovnat daněmi sníženými o dotace na výrobky.

Vzorec pro výpočet HDP produkční metodou:

$$HDP = \text{Produkce} - \text{Mezispotřeba} + \text{Daně z produktů} - \text{Dotace na produkty} \quad (1)$$

Výdajová metoda pro výpočet HDP je součet konečného užití výrobků a služeb rezidentů, tedy skutečná konečná spotřeba, tvorba hrubého kapitálu a rozdílu mezi vývozem a dovozem výrobků a služeb. Skutečná konečná spotřeba se odvozuje pomocí naturálních sociálních transferů od výdajů na konečnou spotřebu domácností, vlády a neziskových institucí sloužících domácnostem. Při vytváření hrubého kapitálu se vychází ze tří částí, tj. tvorba hrubého fixního kapitálu, změna zásob a čisté pořízení cenností.

Hrubý domácí produkt vyjádřený výdajovou metodou se skládá z těchto položek:

- výdaje domácností na spotřebu (C – consumption),
- soukromé hrubé domácí investice (I – investment),
- výdaje státu na nákup výrobků a služeb (G - government expenditure),
- čistý export, resp. export mínus import (NX – net export).

Vzorec vyjadřující výdajovou metodu:

$$HDP = C + I + G + NX \quad (2)$$

Důchodovou metodou je HDP spočítáno jako součet národního důchodu (ND), který vyjadřuje sumu příjmů (důchodů) domácností, amortizace (a) a nepřímých daní (n).

V národním důchodu jsou tedy zahrnuty následující položky:⁶

- odměny za práci před zdaněním (w) – hrubé mzdy,
- renty (r) – důchody vlastníků půdy, nemovitostí atd.,
- hrubé zisky korporací před zdaněním (z),
- čisté úroky (i) – rozdíl mezi inkasovanými a placenými),

⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika [online]. 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystupobjekt&z=T&f=TABULKA&skupId=486&katalog=30832&pvo=NUC02-S1az3&pvo=NUC02-S1az3&str=v65&c=v3~8__RP2015

⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika [online]. 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystupobjekt&z=T&f=TABULKA&skupId=486&katalog=30832&pvo=NUC02-S1az3&pvo=NUC02-S1az3&str=v65&c=v3~8__RP2015

- důchody ze samostatně výdělečné činnosti (y) – příjmy vlastníků firem apod.

Pokud se k národnímu důchodu přičte výše uvedená amortizace (opotřebení) a nepřímé daně, výsledkem je hrubý domácí produkt:

$$HDP = w + r + z + i + y + a + n \quad (3)$$

Důchodová metoda nebere v úvahu všechny důchody, ale jen důchody jednotlivců či korporací, které vycházejí z běžné produkce statků a služeb. Z čehož vyplývá, že vylučuje transferové platby, tedy důchody, které nemají charakter plateb za běžné výrobní služby.

1.2 Spotřeba domácností

V této podkapitole se budeme zabývat spotřebou domácností, protože je jednou ze složek, která nejvíce ovlivňuje HDP. Spotřeba domácností patří mezi klíčové ukazatele a značí se velkým písmenem „C“. Domácnosti jako spotřebitelé jsou základní složkou sektoru domácností, kam patří i drobní podnikatelé, tedy živnostníci. Domácnosti také ovlivňují tvorbu a užití hrubého domácího produktu.⁷ To, jak se domácnosti budou chovat a tedy, jak budou spotřebovávat, silně závisí na ekonomickém vývoji země. Záleží nejen na krátkodobém vývoji, ale samozřejmě i na dlouhodobém. Sektor domácností tvoří jednu pětinu HDP v ČR v posledních pěti letech, výdaje na konečnou spotřebu domácností jsou téměř polovina hrubého domácího produktu.

Výdaje na služby domácností představují více jak polovinu celkových výdajů na spotřebu. Tyto výdaje představují zejména nájemné, výdaje na zdravotní péči, na dopravu a další služby domácnostem (plyn, elektřina). Výdaje na zboží krátkodobé spotřeby tvoří méně než jednu třetinu celkových výdajů. V meziročním srovnání se zvyšují mnohem rychleji než výdaje na služby. V období expanze rostou rychleji a naopak v období recese tempo růstu klesá. Spadají sem zejména výdaje za potraviny, oblečení a benzín. Vše samozřejmě úzce závisí na důchodech, s poklesem příjmů se výdaje na služby a zboží krátkodobé spotřeby snižují a naopak, s výjimkou nezbytných výdajů, tzv. necessities.⁸

Výdaje na nákup zboží dlouhodobé spotřeby představují pouze jednu osminu spotřebních výdajů. Jsou velmi závislé na změnách hospodářského cyklu, v období expanze taktéž rostou a v období recese se nekompromisně a velice rychle snižují. Pokud dochází k velkým výkyvům hodnot těchto výdajů, může dojít k výrazným změnám rytmu vývoje celkových

⁷ JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, s. 45-48.

⁸ HRONOVÁ, Stanislava, FISHER, Jakub. Národní účetnictví: Nástroj popisu globální ekonomiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 85-89.

spotřebních výdajů. Mezi zboží dlouhodobé spotřeby patří osobní automobily, nábytek či elektronika.

Do spotřeby domácností patří jak placené, tak i neplacené zboží a služby. Spotřeba domácností se skládá z výdajů na konečnou spotřebu domácností a skutečnou konečnou spotřebu domácností. Odlišují se v přesunu zboží a služeb od vládních a neziskových organizací domácnostem. Jedná se o takové zboží a služby, které náleží domácnostem a ty za ně neplatí. Jsou nakupovány a hrazeny vládními či neziskovými organizacemi, jde například o vzdělávací a zdravotní služby, léky nebo jídlo a ubytování poskytované charitou.⁹ Výdaje na konečnou spotřebu domácností se skládají z částek skutečně vydaných daným sektorem na nákup zboží a služeb konečné spotřeby. Jsou to tedy výdaje na zboží krátkodobé i dlouhodobé spotřeby a služeb. Ty si domácnosti sami koupí, vyrobí či vypěstují. Pojetí výdajů na konečnou spotřebu domácností je v dnešní době velice rozsáhlé, ale nepatří k nim řada zboží a služeb, které si domácnost zajistí sama. Jedná se například vaření, úklid či hlídání dětí. Samozřejmě sem také spadají výdaje, které spotřebitelé neplatí hned, ale až po nějaké době. Může se jednat o výdaje spojené s nájemným, finančními či pojišťovacími službami. Výdaje na finanční a pojišťovací služby představují odměnu zprostředkovateli za službu, kterou poskytuje. U banky se jedná například o odměnu v podobě rozdílu mezi přijatými a vyplacenými úroky.¹⁰

Výdaje na konečnou spotřebu domácností vždy představují zároveň i individuální konečnou spotřebu. Může být realizována na ekonomickém území nebo v ostatním zemích, z čehož vyplývá, že se jedná o národní pojetí konečné spotřeby. Pro sektor domácností platí:

$$VKS = VIKS, \quad (4)$$

kde - VKS platí pro výdaje na konečnou spotřebu,

- VIKS pro výdaje na individuální konečnou spotřebu.

Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí se dělí na výdaje individuální spotřeby a výdaje na kolektivní spotřebu. Výdaje vládních institucí na individuální spotřebu představují naturální sociální transfery patřící domácnostem, patří sem například školství, zdravotnictví apod. U výdajů na kolektivní spotřebu se jedná o veřejné služby, obranu, bezpečnost, justici, ochranu zdraví, vědu a výzkum či životní prostředí. Pro sektor vládních institucí platí:

⁹ ABEL, Andrew, B., BERNANKE, Ben. S and CROUSHORE, Dean. Macroeconomics. 8th Global ed., s. 61-68

¹⁰ JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, s. 45-48.

$$VKS = VIKS + VKKS, \quad (5)$$

kde - VKS jsou výdaje na konečnou spotřebu,

- VIKS tedy výdaje na individuální konečnou spotřebu,
- VKKS pro výdaje na kolektivní konečnou spotřebu.¹¹

Skutečná konečná spotřeba je tvořena hodnotou zboží a služeb, které byly skutečně spotřebovány bez ohledu na to, jak byly financovány. Značí hodnotu zboží a služeb, které uspokojují individuální a kolektivní potřeby. Individuální konečná spotřeba je vlastně to samé, co skutečná konečná spotřeba domácností. Dále také představuje skutečnou individuální konečnou spotřebu národního hospodářství. Je tvořena z výdajů domácností na konečnou spotřebu a z naturálních sociálních transferů od vládních institucí a neziskových organizací. Platí tedy, že:

$$SKS = VKS + NST_{VI} + NST_{NI}, \quad (6)$$

kde - SKS - představuje skutečnou konečnou spotřebu,

- VKS - výdaje na konečnou spotřebu,
- NST_{VI} – naturální sociální transfery od vládních institucí daným domácnostem,
- NST_{NI} – naturální sociální transfery od neziskových organizací poskytnutý domácnostem.¹²

1.3 Investice

I přes to, že investice tolik neovlivňují HDP jako spotřeba domácností, je velice důležité si jej vysvětlit. Investice se značí „I“. Mezi investiční výdaje patří převážně výdaje do kapitálových statků, tedy do statků, které vstupují do produkce dalších statků. Dále do investičních výdajů patří zvýšení zásob a investice bytové výstavby, můžeme je také označovat za plánované či neplánované. Plánované investiční výdaje do zvýšení zásob jsou například, pokud firma usiluje o růst nabídky svých produktů pro své klienty či zákazníky, jedná se tedy o záměrné a dopředu připravované investice. Firma se rozhoduje, zda bude investovat, až podle očekávaného výnosu z investic. Očekávaný výnos by měl být vyšší nebo roven než výnos z alternativního uložení peněz a než opotřebení kapitálu.¹³ Pokud jde o neplánované zvýšení

¹¹ HRONOVÁ, Stanislava, FISHER, Jakub. Národní účetnictví.: Nástroj popisu globální ekonomiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 85-89.

¹² HRONOVÁ, Stanislava, FISHER, Jakub. Národní účetnictví.: Nástroj popisu globální ekonomiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 85-89.

¹³ JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, s. 49

zásob, znamená to, že firma vyprodukovala více výrobků, než kolik byla schopna prodat a investovala zbytečně více, než bylo potřeba. Jestliže dochází k neplánovanému zvýšení zásob permanentně, firmy jsou nuceny omezit výrobu (snižuje se HDP) a musí zajistit pokles cen (sníží se tak cenová hladina).

Jakmile se podnikatel rozhoduje, zda pořídit kapitálový statek či nikoliv, tj. zda bude investovat, měl by se řídit několika faktory, které mu pomohou se správně rozhodnout. Nevýhodou těchto faktorů je, že se velice těžko stanovují a firma by si pro jejich určení měla zajistit specialisty, což s sebou nese další výdaje. Konkrétně se jedná o tyto faktory:

- Zda je zastaralý kapitálový statek firmy a bude tak potřeba zajistit technický či technologický pokrok.
- Příjem z mezního produktu daného kapitálového statku po dobu jeho užívání. Tento příjem ovlivňuje poptávka po produktech daného podnikatele, která může neustále kolísat.
- Vývoj ekonomiky po dobu životnosti statku, tedy tempo růstu HDP, které působí na poptávku po produktech daného podnikatele, a tedy i příjem z mezního produktu daného kapitálového statku.
- Výnos z alternativního investování peněz. Alternativní příležitosti neustále kolísají, pokud však podnikatel jednou investuje do určitého statku, většinou není schopen hned danou investici zrušit, nemůže prodat svůj statek a nakonec jej prodá pod cenou.
- Politická stabilita, právní prostředí apod.

Pokud se neustále mění prostředí investice, jsou tyto faktory velice rizikové. Proto je málo podnikatelů, kteří by produkovali a zároveň investovali do kapitálových statků. Na makroekonomické úrovni se ukazuje tato nestabilita a nejistota tak, že investice se neustále mění.

Podniky však mají své fixní investice, jedná se převážně o investice v nebytových prostorech (kancelářské budovy, či továrny) a investice hmotného majetku dlouhodobé spotřeby (počítače, soustruhy), tedy investice, které jsou nutné k provozu firmy. Náklady na podnikové fixní investice velmi silně ovlivňuje hospodářský cyklus. V období expanze rostou zisky společností, výrobci zvyšují výrobní kapacitu investicemi do nových zařízení a budov.¹⁴ V období recese dochází k velkým problémům výrobců, protože disponují s nadbytečnou výrobní kapacitou a nižšími zisky, takže naopak snižují své investiční výdaje. Zatímco velká část spotřebních výdajů domácností není ovlivněna ekonomickou situací, společnosti mají

¹⁴ JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, s. 49.

podstatně větší prostor pro snižování nákladů v období recese. Úroveň fixních investic firem potom roste mnohem strměji než HDP v období expanze, a naopak klesá prudčeji než HDP během ekonomického poklesu.

1.4 Vládní výdaje

Vzhledem k tomu, že vládní výdaje jsou další složkou HDP, je v následující kapitole vysvětlena tato problematika. Vládní výdaje, značené „G“, jsou spolu s transferovými výdaji součástí veřejných výdajů. Veřejné výdaje jsou finanční prostředky poskytované vládou určitého státu na různé účely, například na obranu, bezpečnost, policii, zdravotnictví, zahraniční politiku, vzdělání a sociální politiku. Výdaje vynaložené vládou mají charakter nenávratnosti, neekvivalence a jsou kryté veřejnými příjmy. Všechny tyto výdaje slouží k zjištění hrubého domácího produktu pomocí výdajové metody.¹⁵

Celkové vládní výdaje na zboží a služby tvoří asi jednu pětinu HDP, patří sem výdaje na všech úrovních vlády, tedy na centrální úrovni, úrovni samosprávy, státních fondů atd. Vládní výdaje jsou jedním z nástrojů vlády, kterým působí na výstup. Dle Keynesiánské teorie může vláda způsobit změny úrovně výstupu prostřednictvím svých výdajů. Jsou zdrojem financí pro státní organizace, veřejné projekty či výdajové programy vytvořené veřejnými i soukromými ziskovými nebo neziskovými institucemi v rámci spolufinancování či veřejných zakázek. Vládní výdaje nejsou plně spjaty s HDP, o jejich výši se rozhoduje ve veřejné volbě, kde se na základě hlasování lidé rozhodují, kolik peněz požadují k vynaložení na dané statky a služby.

Vládní výdaje můžeme rozdělit na výdaje spotřební či investiční. Pro celkové vládní výdaje tedy platí:

$$G = G_s + G_i, \quad (7)$$

kde - G - vládní výdaje,

- G_s - vládní výdaje spotřebního charakteru,

- G_i = vládní výdaje investičního charakteru.

Pomocí vládních výdajů jsou vytvářeny a poskytovány statky a služby. Vláda financuje výdaje (mzdy, energie) a nakupuje produkci podniků, které jsou určitým způsobem závislé na rozpočtu a ve veřejném vlastnictví. Může se jednat o podniky působící v oblasti zdravotnictví, školství apod. Za poskytnuté dotace, se podnik zavazuje zajistit jako protihodnotu své statky a

¹⁵ JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, s. 54.

služby. Zdrojem těchto výdajů jsou převážně čisté daně, dále mohou být dofinancovány například půjčkou či emisí dodatečných peněz. Proto je tedy pouze naivní představou, že tyto statky a služby, jsou poskytovány domácnostem bezplatně. Sice jsou financovány veřejnými institucemi, ale ty musejí získat finanční prostředky tím, že domácnostem sníží část důchodu o daně.

Transfery se liší od vládních výdajů například tím, že jsou poskytovány bez jakéhokoliv protiplnění ve statcích, službách nebo výkonech. Jedná se například o výplatu starobních důchodů, podporu v nezaměstnanosti, porodné, rodičovské příspěvky či pojistné za státní pojištění.

1.5 Čistý vývoz

Jelikož kromě spotřeby domácností jsou čisté vývozy další složkou, která výrazně ovlivňuje HDP, je velice důležité probrat její podstatu. Poslední složkou hrubého domácího produktu jsou čisté vývozy. Čistý vývoz nám určuje obchodní bilance, která je významným ukazatelem výkonnosti ekonomiky v zahraničním obchodě. Zároveň je součástí běžného účtu platební bilance. Všeobecně je chápáno, že čistý export představuje rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží mezi domácí ekonomikou a zahraničím.¹⁶ Čisté vývozy však může ovlivňovat několik faktorů. Těmito faktory může být například domácí důchod a produkt, poměr domácích cen k zahraničním či měnový kurz dané země. Avšak tyto činitele působí převážně jednotlivě na import či export, což se v důsledku ukáže na celkových čistých vývozech. Funkce čistých vývozů může být vyjádřena několika způsoby, buď:

$$NX = EX - IM, \quad (8)$$

kde - EX – vývoz,

- IM – dovoz.

Nebo také může být ve tvaru:

$$NX = X - M - m * Y + v * R, \quad (9)$$

kde – citlivost čistých vývozů na reálný měnový kurs (v),

– autonomní vývoz (X - export),

– autonomní dovoz (M - import),

¹⁶ BENÁČEK, V. Determining factors of Czech foreign trade: a cross-section time series perspective. Working Paper Series 3. Praha: Czech National Bank, 2005, s. 2.

- indukovaný dovoz ($m * Y$),
- reálný měnový kurz (R - real exchange rate).

Z těchto vzorců vyplývá, že roste-li důchod v zahraničí, rostou autonomní vývozy a čisté vývozy se zvyšují, zvyšuje se i agregátní poptávka. Roste-li reálný měnový kurz, rostou i čisté vývozy, zvyšuje se i agregátní poptávka. A roste-li domácí důchod, snižují se čisté vývozy a agregátní poptávka se snižuje.

Pro zahraniční politiku je nejdůležitější míra zapojení ekonomického celku do světové ekonomiky. Tento celek můžeme chápat jako národní ekonomiku či celky působící uvnitř mezinárodní společnosti a mezinárodní integrační seskupení. Míra zapojení představuje míru otevřenosti ekonomiky, která je určena podílem vývozních a dovozních toků na jeho souhrnných agregátech ekonomické aktivity, tedy na HDP, na celkových výrobních zdrojích, celkové výrobě nebo finálním užití. Platí, že čím je menší ekonomický celek a čím vyšší vyspělost, tím vyšší je otevřenost. Nebo také čím menší je země a čím méně má obyvatel, tím větší je míra závislosti ekonomiky na vnějších ekonomických vztazích. Z toho vyplývají dva přístupy k zahraničnímu obchodu – aktivní a pasivní přístup. Aktivní přístup si zakládá na exportu a jeho efektivnosti. Zahraniční obchod je efektivní, dosahuje-li maximální úspory společenské práce. Pasivní přístup spočívá spíše v úměrnosti a uzavřenosti.

1.5.1 Dovoz

Dovoz, známý také jako import pod zkratkou „IM“, představuje objem zboží a služeb, který je dovezen ze zahraničí do daného státu. Dovoz silně působí na hrubý domácí produkt, který je citlivý na pohybu importu. Je-li dovoz větší než vývoz, způsobí to úbytek HDP a naopak. Dovoz ovlivňuje důchod a naopak. Míra reakce importu na důchod se vyjadřuje pomocí tzv. mezního sklonu k dovozu, značící se „ m “. Spočívá v tom, že změní-li se důchod o jednotku, změní se import o mezní sklon k dovozu. Mezní sklon se však může měnit pro různé úrovně důchodu. Avšak předpokládáme, že je-li kladný mezní sklon k dovozu, potom zvýšení důchodu vede ke zvýšení importu. Většinou se nachází v intervalu $<0; 1>$. Může se však stát, že růst domácího důchodu o jednotku vyvolá vyšší než jednotkový přírůstek dovozu. Pro mezní sklon k dovozu platí:

$$m = \Delta M / \Delta Y, \quad (10)$$

kde – změna importu (ΔM),

- změna domácího důchodu (ΔY).

Z rovnice pro mezní sklon k dovozu vyplývá, že část dovozu je pohyblivá na základě důchodu a druhá část je nezávislá na velikosti našeho důchodu, tedy autonomní. Funkce dovozu je vyjádřena následovně:

$$M = \bar{M} + mY, \quad (11)$$

kde – autonomní import (\bar{M}),

– indukovaný import ($m.Y$),

– domácí důchod (Y).

Jak již bylo řečeno, mezi faktory ovlivňující dovoz patří důchod. Růst domácího hrubého domácího produktu způsobuje nárůst dovozů do domácí ekonomiky. Je to dáno tím, že růst domácí produkce vyžaduje více surovin a polotovarů, které jsou nakupovány na zahraničních trzích. Zároveň lidé více spotřebovávají a část z těchto spotřebních výdajů jde na zboží z dovozu.¹⁷ Pokud se zvýší produkt v zahraničí, budou zase naopak zahraniční spotřebitelé vynakládat více za domácí zboží a služby, firmy budou nakupovat více domácích surovin a polotovarů. Dalším faktorem je vývoj domácí a zahraniční cenové hladiny. Pokud domácí cenová hladina roste rychleji než v zahraničí, domácí zboží a služby jsou v zahraničí méně konkurenceschopné, protože jsou relativně dražší. Rychlejší růst cenové hladiny v zahraničí by naopak zvýšil konkurenceschopnost domácích výrobků. Samozřejmě záleží na vkusu spotřebitelů a vládní podpoře v podobě kvót, cel apod.

Při dovozu samozřejmě záleží, z jaké země předmět importu pochází. Je-li ze členských zemí Evropské unie, nepodléhá clu ani DPH. V Evropské unii, Evropském hospodářském prostoru a v Turecku platí právo volného obchodu, tedy vývozu a dovozu zboží. Z toho vyplývá, že žádná členská země nesmí zakázat či omezit množství dovozu nebo vývozu ani bránit obchodu jiným způsobem. K právu volného obchodu také patří právo volného tranzitu před území Evropské unie. Když je výrobek importován na území EU, bez ohledu na to, kde byl v Evropské unii vyprodukován, může být po celém území volně převážen. V rámci území EU nejsou stanoveny žádné limity. To platí i pro převoz finančních prostředků v hotovosti.

Pokud je zásilka ze třetích zemí, musí být proclena prostřednictvím celní správy. Ta požaduje předložení nákupní faktury, ceny a vyplněného celního prohlášení na Jednotném správním dokladu. Od 1. května roku 2016 vstoupil v platnost nový Celní kodex EU, je to nástupce Celního zákoníku Společenství z roku 1994. Dle tohoto kodexu se postupuje při vývozu i

¹⁷ PLCHOVÁ, Božena. Zahraniční ekonomické vztahy ČR. Praha: Oeconomica, 2007, s. 39.

dovozu v celé EU. Cla, která spadají na zboží dovezené do Evropské unie, musí být nově zajištěna peněžní kaucí. Clo stanoví celní úřad na základě celní sazby, uvedené v celním sazebníku. U dovozu je mnoho dalších ochranných opatření. Například u textilních výrobků vyžaduje celní správa potvrzený formulář Certificate od Origin, který informuje o jejich původu. Jedná se například o textilní výrobky ze Severní Koreje a Běloruska.¹⁸ Kromě cla spadá na dovezené zboží i daň z přidané hodnoty. V ČR je to především v základní sazbě 21 %, ve snížených sazbách 15 % nebo 10 %. V následující tabulce je uvedeno, při které hodnotě zboží dovezeného do Evropské unie je placeno clo a DPH.

Tabulka č. 1: Hodnoty vyváženého zboží k proclení a zdanění

HODNOTA ZBOŽÍ	CLO	DPH
do 22 EUR	ne	ne
22 - 150 EUR	ne	ano
nad 150 EUR	ano	ano

Zdroj: vlastní zpracování dle Peníze.cz. Nákupy v zahraničních e-shopech. Jak na DPH a clo [online]. 2014 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/nakupy/293031-nakupy-v-zahranicnich-e-shopech-jak-na-dph-a-clo>

1.5.1.1. Celní režimy dovozu

Jedním z nejdůležitějších faktorů dovozu je to, v jakém celním režimu se zboží nachází. U celního režimu záleží, do kterého se propouští každé zboží vstupující na celní území Společenství a bylo mu poskytnuto propuštění do celního režimu. Celní režimy při dovozu jsou následující: volný oběh, tranzit, aktivní zušlechťovací styk, uskladnění v celním skladu, dočasné použití, přepracování pod celním dohledem.

Celní režim volný oběh spočívá v tom, že se se zbožím, které není zbožím Společenství nakládáno tak, jako by bylo jeho zbožím. Zboží tedy získá celní status Společenství. V tomto režimu podléhá zboží clu, DPH a spotřební dani. Deklarant je povinen předložit celní prohlášení na dovážené zboží, u kterého se vybírá clo. Clo je vyměřeno v celním sazebníku. Pokud má zboží různé zařazení dle sazebníku, bude zapláceno dovozní clo z celního sazebníku s nejvyšší sazbou importního cla.¹⁹ Je-li zboží částečně či úplně osvobozeno od cla i tak zůstává pod celním dohledem. Celní dohled je ukončen, přestanou-li platit podmínky pro

¹⁸ BusinessInfo.cz. Základní informace pro každého importéra do ČR. [online]. 2016 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-informace-pro-importera-do-cr-7172.html>

¹⁹ Daňáři online. Celní řízení [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d16843v19757-celni-rizeni/>

osvobození, nebo pokud je zboží exportováno, zničeno či použito pro jiné účely a je-li uhrazeno clo. Příkladem zboží, které je úplně osvobozeno od cla, může být dar.

Aktivní zušlechťovací styk se používá u zboží třetích zemí. U tohoto celního režimu se nevybírání clo ani daně. Spočívá v opracování surovin či zušlechťování výrobků ze třetích zemí v EU. Dále se může jednat o přepracování, opravu, kompletaci, opracování včetně montáže, sestavení nebo přizpůsobení jinému zboží. Například se dovezou z Ukrajiny suroviny, které se opracují v České republice a následně vyvezou do Finska. Díky tomuto celnímu úřadu se zvýhodňuje například zpracovatelský průmysl ve Společenství, kde se opracovávají zahraniční suroviny, polotovary a zušlechťené výrobky jsou pak vyváženy dál. Dalšími pozitivy mohou být nové pracovní příležitosti, vyrovnaná obchodní bilance a také čím dál více jsou získávány kvalitní suroviny pro výrobu zušlechťených výrobků. Aktivní zušlechťovací styk se vyskytuje i v podmíněném systému. Jedná se o systém, kdy je dle celního kodexu importováno zboží, pak propuštěno do režimu aktivní zušlechťovací styk a po zušlechťení jsou přepracované výrobky exportovány mimo území EU. Pokud by nebyly vyvezeny či propuštěny produkty do jiného režimu, vznikl by celní dluh, tedy změřil se clo na základě podkladů z importovaného zboží. Všechny tyto pravidla jsou stanovena v celním kodexu. Dříve existoval postup pro rovnocenné zboží, který umožňoval to, že byly zušlechťené výrobky dosaženy a vypracovány ze zboží Společenství stejné kvality a stejných vlastností (rovnocenné zboží). Nejvíce jej využívaly podniky, které nechtěly vyvážet dál a pokud by se i tak vyvezly, nechávaly si právo přiznání výhod z podmíněného systému, tedy neplacení nebo vrácení daní a cel. Avšak tento systém byl Mezinárodním celním kodexem zrušen kvůli zjednodušení.²⁰

V celním režimu dočasné použití se jedná o zboží třetích zemí, které bylo importováno do země EU jen na určitou dobu a po čase se vrátí zpět v nezměněném stavu. Nesmí se změnit ani vlastník zboží.²¹ Toto zboží by mohlo být úplně (dopravní prostředky, kontejnery) či částečně osvobozeno od dovozního cla. Může se jednat o zboží na veletrhy či výstavy, potřeby pro televizní natáčení, vypůjčení stroje ze zahraničí.

Přepracování pod celním dohledem je v podstatě stejné jako aktivní zušlechťovací styk. Zboží ze třetích zemí se převezde do EU, kde se přepracuje a následně pošle dál. Rozdílem je, že

²⁰ Celní správa České republiky. Aktivní zušlechťovací styk [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/celni-rizeni/RHU/Stranky/AZS.aspx>

²¹ Celní správa České republiky. Dočasné použití [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/celni-rizeni/RHU/Stranky/docasne-pouziti.aspx>

musí být splněny další dvě podmínky.²² Celní sazba musí být nižší na zušlechtěné výrobky než na dovezené suroviny, materiál, dále by měly být přepracované produkty stále v zemi, kde byly předělány, protože se změnil jejich původní stav a vlastnost. Celní sazebník tak umožňuje ochranu výrobků z produkce ve Společenství a zajišťuje výhodnější podmínky pro provádění takových operací ve Společenství. Podporuje tedy zpracovatelské aktivity na území Společenství.

Uskladňováním v celním skladu rozumíme režim s podmíněným osvobozením od cla, který umožňuje skladovat v celním skladu buď zboží, které není zbožím Společenství nebo zboží Společenství, na něž se vztahují dle zvláštních předpisů určitá obchodně politická opatření tj. výhody např. zboží v rámci společné zemědělské politiky. Tento režim má spoustu výhod. Podporuje obchod, zejména tranzitní. Dále umožňuje zpětný vývoz zboží, které není zbožím Společenství. Také pomáhá umístění zboží na trhu Společenství propuštěním do volného oběhu, to znamená, že je umístěno na trh Společenství a výhoda spočívá v tom, že je co nejvíce přiblížen den platby cla a daní ke dni skutečné spotřeby zboží. Nebo také může zajistit nákup zboží ve velkém v okamžiku nejvýhodnější nabídky na zahraničním trhu a prodávat jen tehdy, je-li nabídka na zahraničním trhu nejpříhodnější. Doba, po kterou může být zboží skladováno, není omezena. V celním skladu můžeme se zbožím nakládat jen tak, jedná-li se o operace nutné k zajištění uchování zboží či obvyklé manipulace např. balení, úprava pro dopravu, třídění zboží, čištění, nové označování, odebrání vzorků.²³ A co je celní sklad? Celní sklad je jakékoli místo např. zajištěné prostranství, budova, místnost, schválené celním orgánem, které je pod jejich dohledem a kde je zboží skladováno za předepsaných podmínek. Provozovat ho lze pouze s povolením celního úřadu, o které musí provozovatel v předstihu požádat a v žádosti hospodářsky odůvodnit. Povinností skladů je, že každý celní sklad musí vést evidenci o veškerém uskladněném zboží, která musí být schválena celním orgánem. V dnešní době máme dva druhy skladů. Jedná se o veřejné a soukromé. Ve veřejném skladu může uskladňovat zboží kterákoliv osoba a je organizován jako firma, která poskytuje služby uskladňování zboží pro jakoukoliv osobu. Soukromé jsou určeny pouze pro skladování zboží skladovatele. Tedy pouze pro osobu, která má povolení provozovat celní sklad, což znamená, že provozovatel a skladovatel zboží je jedna osoba, např. sklad výrobního závodu určený pro dovážený materiál.

²² Celní správa České republiky. Přepracování pod celním dohledem [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/celni-rizeni/RHU/Stranky/prepracovani-pod-celnim-dohledem.aspx>

²³ Celní správa České republiky. Uskladňování v celním skladu [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/celni-rizeni/RHU/Stranky/celni-sklad.aspx>

1.5.2 Vývoz

Vývoz, také známý jako export pod značkou „EX“ představuje objem zboží a služeb, který daná země vyrobí a vyveze do zahraničí. Export kladně působí na hrubý domácí produkt, pokud je hodnota vývozu vyšší než hodnota dovozu, roste HDP. Převyšuje-li však hodnota importu nad exportem, rozdíl způsobí pokles hrubého domácího produktu. Vývoz je nezávislý na domácím důchodu, tzv. autonomní export a je dán poptávkou ze zahraničí. Mezi faktory ovlivňující vývoz patří preference zahraničních spotřebitelů či vládní podpora. Mezi další faktory můžeme zařadit výši nominálního měnového kurzu. Zhodnocení domácí měny komplikuje situaci exportérům, protože prodražuje domácí zboží na zahraničních trzích a naopak stimuluje dovoz. Znehodnocení domácí měny má opačné důsledky. Pro vývoz platí:

$$X = \bar{X}, \quad (12)$$

kde – autonomní vývoz (\bar{X}).

U vývozu se v České republice postupuje podle dvou celních předpisů Společenství, jedná se o nařízení Rady č. 952/2013 a nařízením Komise č. 2016/341. Tyto předpisy slouží k možnosti převozu zboží Společenství do zemí mimo celní území Společenství.²⁴ Pro vývoz mimo Evropskou unii jsou určena obchodně-politická opatření a tedy i cla. V případě vývozu je potřeba podat prohlášení celnímu úřadu a je-li shodný stav skutečný dle vývozního prohlášení, je propuštěn k exportu.

1.5.2.1. Celní režimy vývozu

Stejně jako u dovozu, je u vývozu také důležitý celní režim. Mezi celní režimy exportu patří samotný vývoz a pasivní zušlechťovací styk. Při vývozním režimu se neuplatňuje clo ani daně, jedná se o formu podpory vývozu, naopak vzniká nárok na vrácení DPH či spotřební daně. Vyvážené zboží, které bylo schváleno na území dané země, může opustit stát od okamžiku schválení a ve lhůtě stanovené celním úřadem. Stejně jako u dovozu, musí být celnímu úřadu předloženo celní prohlášení. Exportované zboží Společenství ve vývozním režimu podléhá celnímu dohledu od okamžiku přijetí celního prohlášení, až do chvíle, kdy opustí celní území Společenství, je zničeno nebo vyprší platnost celního prohlášení.²⁵

Pasivní zušlechťovací styk umožňuje dočasné vyvezení zboží do zahraničí za účelem podrobení zpracovatelským operacím, dále aby zušlechtěné výrobky byly propuštěny do

²⁴ Celní správa České republiky. Vývoz [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/celni-rizeni/vyvoz/Stranky/default.aspx>

²⁵ Daňáři online. Celní řízení [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d16843v19757-celni-rizeni/>

volného oběhu s úplným nebo částečným osvobozením od dovozního cla. Tedy jinak řečeno, domácí země vyveze suroviny do zahraničí, převážně třetích zemí, kde jsou opracovávány a zušlechtěný výrobek se doveze zpět do EU. Povolení k propuštění zboží do tohoto režimu udělují celní úřady na žádost osoby, která zařizuje provedení zpracovatelských operací.²⁶ Mezi zušlechtovací operace patří například opracování zboží včetně jeho montáže, kompletace, přizpůsobení jinému výrobku, zpracování zboží, opravy zboží, včetně jeho obnovy a seřízení. Zpět dovážené zboží po zušlechtění může být osvobozeno od dovozního cla buď částečně (u placených oprav, kde se clo platí z hodnoty přidané v zahraničí) a úplně (opravy, kde je možné uplatnit smluvní záruku). Již podle názvu, je pasivní zušlechtovací styk opakem režimu aktivního zušlechtovacího styku, který probíhá v obráceném pořadí.

1.5.2.2. Proexportní politika a její nástroje

Proexportní politiku můžeme chápat jako prostředek zahraničněobchodní politiky státu. Usiluje o stimulaci exportu státem. Stát na základě této politiky vytváří oficiální rámec pro vývozce. Tedy eliminuje překážky, které by mohly vývozcům zamezit přesunu zboží mezi výrobou a umístěním zboží na zahraničních trzích u finálního spotřebitele. Výhodou proexportní politiky je vysoká míra produktivity práce, rychlejší proces inovací a modernizace výroby, kvalitnější řízení i management, dále vytváří více pracovních příležitostí pro lépe kvalifikované zaměstnance. Kvalita nástrojů, metod a technik v rámci této politiky je podstatná z hlediska konkurenční schopnosti tuzemských podniků na zahraničních trzích. Stát může ovlivňovat vývoz různými prostředky a nástroji financování. Může se jednat o podporu ve formě přímých úvěrů, refinancování, zvýhodněných úročení podpory, vývozních úvěrových pojištění a garancí nebo spolufinancování. Obecně se podpory rozdělují na přímé a nepřímé.

Přímá podpora představuje zejména finanční dotaci při splnění určitých podmínek (při výrobě exportního zboží nebo jeho vývozu). Přímá podpora je považována za neetickou, přičí se mezinárodním obchodním zvyklostem a bývá považována za dumping. Dumpingem chápeme export zboží za cenu nižší, než je jeho cena na domácím trhu. Cílem dumpingu může být získání pozic na trhu cílové země nebo dokonce snaha o likvidaci výrobců dané komodity v cílové zemi a zisk monopolního postavení na jejím trhu. Podezření z dumpingu lze čelit, pokud stát prokáže, že za stejnou cenu je schopen dodávat i do ostatních států. Proto státy používají spíše metody nepřímé podpory.

²⁶ Celní správa České republiky. Pasivní zušlechtovací styk [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/celni-rizeni/RHU/Stranky/pasivni-zuslechtovaci-styk.aspx>

Podporu ve formě vládních vývozních úvěrů můžeme chápat jako státní půjčku poskytovanou jednou zemí druhé, kde zapůjčená suma bude využita k nákupům v zemi, která úvěr poskytla. Země, která přijala půjčku, je tedy omezena pro nákup určitého zboží na zemi poskytující úvěr. Avšak tyto úvěry mají i určité výhody, například delší dobu splatnosti či nižší úrokové sazby.

U státních záruk za úvěr, dochází k podpoře dodavatelů, kteří usilují o poskytnutí odběrateli co nejvýhodnějších úvěrových podmínek. Na vyvážející podniky působí konkurenční tlak u délky poskytování obchodních úvěrů, musejí tedy nabízet čím dál delší úvěry a přijímat tím vyšší úvěrová rizika, aby získaly dané zakázky. Vývozce si může získaný úvěr pojistit proti všem možným rizikům na účet státního rozpočtu.²⁷ K tomu jsou zřizovány specializované státní či polostátní pojišťovací organizace, které jsou povinny při nezaplacení dovozcem zaplatit vývozci až 90 % hodnoty poskytnutého úvěru.

Exportní úvěry s nižší úrokovou sazbou jsou poskytovány vývozcům ve státě vlastněných obchodních bankách.

Do nástrojů proexportní politiky patří i vývozní subvence. Stát může zajistit vývozci prémii ve výši určitého procenta z objemu exportu nebo má možnost uplatnit daňovou restituci nebo celní restituci. Finančně odměňována je i účast na mezinárodních veletrzích a výstavách, především u malých a středních podniků. Tento nástroj je však limitován mnohostrannými obchodními ujednáními (WTO).

Nepřímá podpora znamená, že vyvážející podnik nedostává od státu peníze přímo, ale stát mu umožňuje snížit náklady, které by podniku jinak vznikly. Stát zajistí podniku zdarma služby, za které by jinak musel platit nebo na sebe převezme část rizika spojeného s obchodní transakcí.

Nepřímou finanční podporou jsou především poradenské a informační služby, které pomáhají podnikům vstoupit na zahraniční trh. Slouží k získání znalostí o trzích, jejich podmínkách vývozu a rizicích. Tyto poradenské služby jsou poskytovány zdarma a patří sem:

- vyhledávání obchodních partnerů,
- poskytování informací o technických normách,
- prezentace obchodních příležitostí,
- poskytování informací o legislativě a právních předpisech dané země,

²⁷ KALÍNSKÁ, Emílie. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 96.

- podpora vytváření exportně orientovaných skupin firem,
- investiční poradenství,
- poradenství při hledání vhodných distribučních cest, při budování prodejní sítě
- poradenství o zahraničních výstavách a veletrzích.

Dále bychom do nepřímých podpor mohli zařadit i technickou pomoc vývozcům (při schvalování výrobků v zahraničí), pomoc při zakládání nových poboček a při vyhledávání zaměstnanců či organizace seminářů a dalších vzdělávacích akcí na podporu exportu.²⁸

Organizace, které mají na starost proexportní politiku, se nazývají Export Credit Agencies (ECA), nebo také obecně vývozní úvěrové agentury. Podpora exportu, investic a aktivní obchodní politiky jsou hlavní prioritou české hospodářské politiky.²⁹ Organizace, které mají na starost proexportní politiku, jsou Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo zahraničních věcí. Ty pak úzce spolupracují s dalšími institucemi jako je Česká exportní banka, Exportní garanční a pojišťovací společnost, Czech Trade a CzechInvest.

²⁸ PLCHOVÁ, Božena. Zahraniční ekonomické vztahy ČR. Praha: Oeconomica, 2007, s. 129 – 132.

²⁹ KALÍNSKÁ, Emílie. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 143 – 148.

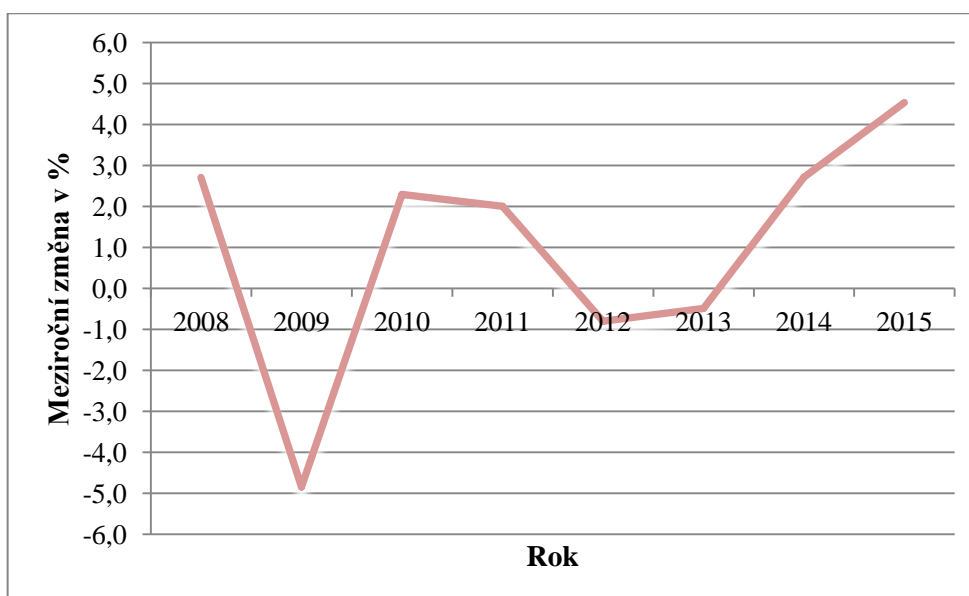
2 VÝVOJ JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK HDP

Tato kapitola se zabývá vývojem HDP jako celku, tak i jednotlivých složek a komentováním příčin jejich růstu případně poklesu. Pomůže nám to k pochopení provázanosti a závislosti mezi danými složkami. Změní-li se jedna složka, ovlivní tak jinou, ať už pozitivně či negativně. V následujících kapitolách jsou jako hlavní zdroj využita data z ČSÚ.

2.1 Vývoj hrubého domácího produktu

Po období neustálého ekonomického růstu od roku 1999 až 2008, zaznamenala Česká republika v roce 2009 značný propad výkonnosti ekonomiky ve chvíli, kdy se její hrubý domácí produkt meziročně reálně snížil o 4,8 %. Neustálé nepatrné meziroční zpomalování výkonnosti se už začalo projevovat zhruba od druhé poloviny roku 2007, v průběhu roku 2008 se tento proces výrazně prohloubil, ale nejsilněji krize udeřila začátkem roku 2009. Během celého roku 2009 docházelo k neustálému poklesu výkonnosti českého hospodářství s jistým útlumem v druhé polovině roku.

Vývoj české ekonomiky v roce 2010 zaznamenal meziroční zlepšení její výkonnosti. Hrubý domácí produkt vzrostl v roce 2010 reálně o 2,3 %, což je velký rozdíl oproti roku 2009, kdy meziročně klesl o 4,8 %, viz obrázek. Jeho objem v běžných cenách činil 3 953,7 mld. Kč, zatímco v předchozím roce 3 921,8 mld. Kč a na jednoho obyvatele představoval 375 921 Kč. Reálný růst HDP na straně výdajů zavinila především tvorba hrubého kapitálu, hlavně se jednalo o přírůstky zásob. Výraznou dynamiku přitom měl vývoz a dovoz zboží a služeb a výdaje na konečnou spotřebu.

Obrázek č. 1: Meziroční změna HDP v % mezi lety 2008 – 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

V roce 2011 dosahuje výše HDP české ekonomiky v běžných cenách 4 033,8 mld. Kč výše vyspělých států světa a řadí Českou republiku na 52. místo ve světě. Za zvýšením HDP v ČR stojí převážně služby (60 %), průmysl (38 %) a zemědělství (2 %). Dále byl také jedním z hlavních zdrojů ekonomického růstu stejně jako v předchozím roce zahraniční obchod. Avšak meziroční dynamika vývozu i dovozu v průběhu roku klesala. Ekonomika se tedy stále nacházela v záporné produkční mezeře, což se odráželo především na trhu práce a v oblasti spotřebitelských cen. Jelikož se všechny složky HDP zpomalily, přispěly tak k poklesu reálného HDP.

V prvních měsících roku 2012 započal pokles české ekonomiky, který se v průběhu roku postupně prohluboval. Rok 2012 tak byl pro českou ekonomiku rokem recese, HDP se meziročně snížil o 1,2 %. Nejvíce ovlivnily vývoj české ekonomiky výdaje domácností na konečnou spotřebu, které se snížily o 1,3 %. Šlo o dosud nejhlubší pokles spotřeby českých domácností. Pozitivně působil na HDP v roce 2012 pouze výsledek zahraničního obchodu.

Česká ekonomika v roce 2013 se vyvíjela převážně v prostředí zatíženém nízkou úrovní citlivosti, jejíž příčinou byla nejen stále působící dluhová krize v eurozóně a potřeba stabilizace ekonomik, ale i vnitřními příčinami. Ty vycházely z obav spojených s vývojem naší ekonomiky, protože hrubý domácí produkt se propadl meziročně o 0,5 %. Hrubý domácí produkt v běžných cenách vzrostl v roce 2013 na 4 098,1 mld. Kč, pro lepší porovnání je uvedena následující tabulka. Výše produktu na obyvatele se pohybovala na cca 80% průměru

Unie. Ze struktury vývoje HDP je patrné, že za jeho nižším tempem a celkové stagnaci může především útlum domácí poptávky, naopak pozitivně na něj působí zpracovatelský průmysl.

Tabulka č. 2: Vývoj HDP v běžných cenách mezi lety 2008 - 2015

HDP v mld. Kč							
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
4 015,3	3 921,8	3 953,7	4 033,8	4 059,9	4 098,1	4 313,8	4 554,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Údaje za rok 2014 ukázaly, že česká ekonomika již překonala dva roky recese. Ke zvýšení HDP v roce 2014 o 2,7 % nejvíce pomohl obnovený růst tvorby hrubého fixního kapitálu, tedy investic. Meziroční růst v roce 2014 dosáhl svého předkrizového výkonu z roku 2008. Výdaje na konečnou spotřebu domácností a výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí se na růstu ekonomiky v roce 2014 nijak významně nepodílely, na rozdíl od investic se ale zvyšovaly již druhým rokem. Ostatní složky jako změna zásob a výsledek zahraničního obchodu, růst české ekonomiky v roce 2014 brzdily.³⁰ Jak je již vidět z následující tabulky, HDP v přepočtu na jednoho obyvatele činil v tomto roce 409 870 Kč.

Tabulka č. 3: Vývoj HDP v běžných cenách na obyvatele v letech 2008 - 2015

HDP v Kč/obyvatel							
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
384 992	373 810	375 921	384 289	386 317	389 900	409 870	432 006

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

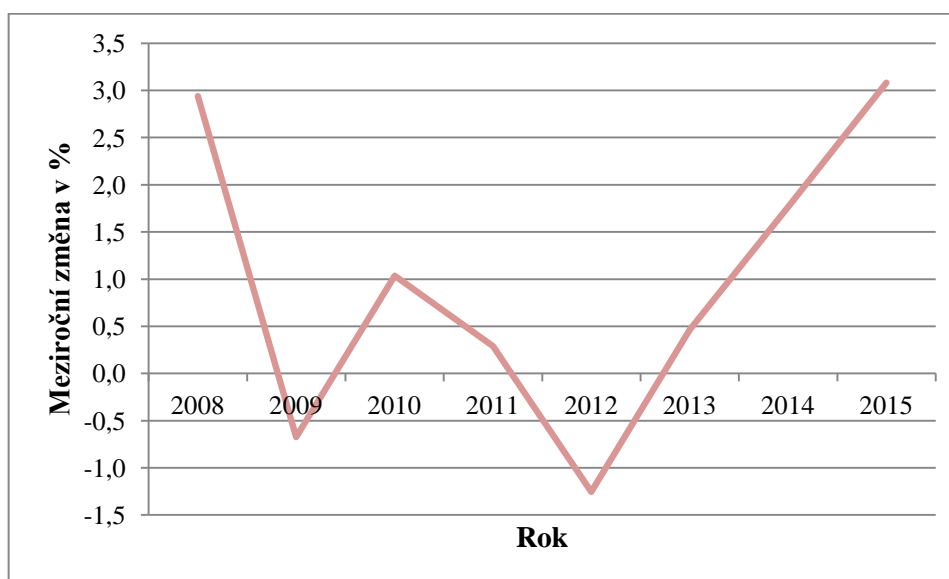
Růst české ekonomiky byl v roce 2015 nejvyšší od roku 2007. Hrubý domácí produkt se meziročně zvýšil o 4,5 %. K jeho růstu přispívaly významně všechny složky, především spotřeba domácností a zvýšená investiční aktivita. Za hospodářský růst tedy v roce 2015 mohla spíše domácí poptávka než zahraniční obchod. Ekonomika se zvyšovala v meziročním srovnání již delší dobu, v roce 2015 byla její dynamika ovlivněna mimořádnými vlivy. Jednalo se o pokles ceny ropy na světovém trhu, ten snížil firmám náklady na vstupy a domácnostem výdaje na nákup pohonných hmot, a také o dočerpávání finančních prostředků z fondů EU na konci programového období 2007 – 2013. V roce 2015 představovalo HDP 4 554,6 mld. Kč, tedy o 240,8 mld. Kč více než v předchozím roce.

³⁰ Český statistický úřad. Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2014 [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/27285583/320193-14q4a.pdf/23b754fc-678c-405c-9648-f984717339ac?version=1.0>

2.2 Vývoj spotřeby domácností

I přes to, že byl rok 2009 krátce po finanční krizi vyspělé části světa, na českých domácnostech se tyto problémy nijak významně nepodepsaly. Mzdové příjmy v podobě náhrad zaměstnancům se snížily o 2,5 %, ale spotřeba domácností se nijak rapidně nesnížila. Na to měl vliv zřejmě i vývoj spotřebitelských cen, které se v roce 2009 zvýšily pouze o 1 %. Čisté úspory se zvýšily meziročně o 46 %, což vede domácnosti stále více šetřit peníze. V roce 2009 dopad krize nebyl nijak fatální, ale v dalších letech se začala projevovat krize na výkonu ekonomiky a ta začala upadat do recese.

V letech 2010 – 2012 vzrostly platy a mzdy v průměru o 2,1 % meziročně. V těchto letech však klesly čisté úspory o 8,3 %, ale v roce 2012 vzrostly až o 23,3 %. Domácnosti však hnala touha o zvýšení svých finančních aktiv a tak ukládaly finanční prostředky na netermínované vklady, kde byly záporné reálné úrokové sazby a došlo tak ke znehodnocení jejich úspor. V roce 2012 bylo 34 mld. Kč znehodnocených prostředků. Spotřeba domácností mezi lety 2010 a 2011 již zpomalovala, a v roce 2012 se razantně snížila o 1,3 %, dále viz obrázek. Od roku 2013 se však pomalu začala spotřeba domácností zvyšovat.

Obrázek č. 2: Meziroční změna spotřeby domácností v % mezi lety 2008 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

V roce 2015 dosahovala spotřeba domácností ve výši 2 109 mld. Kč téměř polovinu HDP, dále uvedeno v tabulce. Meziroční vzrůst s rokem 2014 činil až 3,1 %. Za posledních 20 let vzrostla o 1 300 mld. Kč. Důvodem růstu spotřeby domácností o téměř 60 % je zvýšení jejich příjmů a změna spotřebního chování domácností. Nejvíce finančních prostředků je v poslední

době vynaloženo na zdraví, dopravu, bytové zařízení a překvapivě i na poštovní a telekomunikační služby. Naopak se snížil podíl výdajů na potraviny, nealkoholické nápoje, tabák a oděvy na volnočasové aktivity.³¹ Co se týče výdajů na zdraví, dosahoval nejvyšší meziroční nárůst v roce 2008. Výdaje na bydlení zahrnují nájemné, které stoupl o 35 % a výdaje na provoz a údržbu obydlí se naopak snížily o 6 %. Pro lepší přehled jsou v následující tabulce uvedené průměrné výdaje na osobu za měsíc v roce 2015 podle 12 hlavních skupin klasifikace COICOP.

Tabulka č. 4: Vývoj spotřeby domácností v letech 2008 – 2015

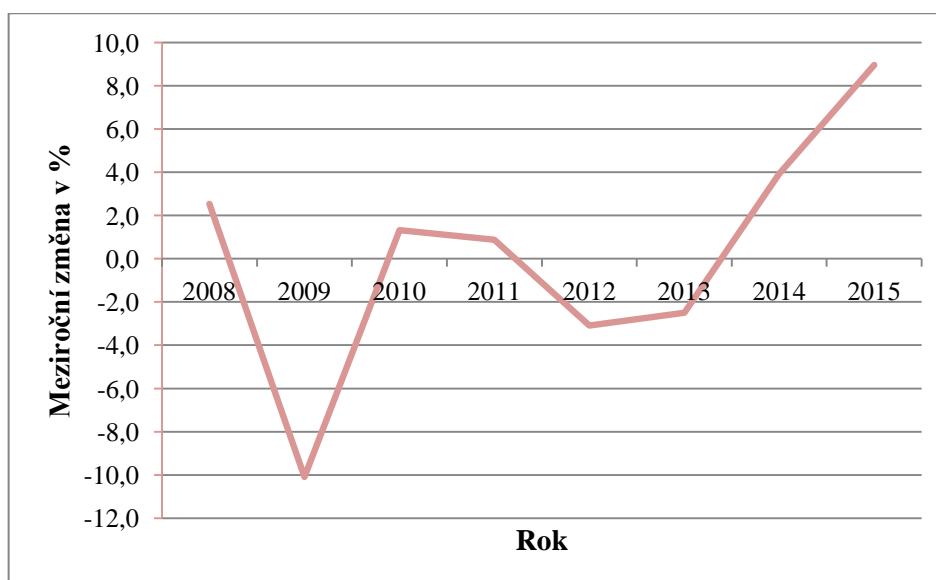
Vývoj spotřeby domácností								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
V běžných cenách v mld. Kč	1887,0	1890,9	1919,9	1952,0	1970,4	1996,7	2004,3	2109,5
Meziroční změna v %	2,9	-0,7	1,0	0,3	-1,3	0,5	1,8	3,1
Poměr k HDP v %	47,1	49,2	48,6	47,8	47,5	48	47,5	46,9

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

2.3 Vývoj investic

Od roku 2008 se investice výrazně zpomalily. Útlum investiční aktivity v české ekonomice byl jedním z důsledků hospodářské krize. Podle tabulky je zřejmé, že rok 2009 znamenal obrovský propad pro tvorbu hrubého fixního kapitálu, meziroční snížení činilo více než 10 %, které je názorně předvedeno v obrázku. Dlouhodobý pokles tvorby hrubého fixního kapitálu působil negativně na konkurenceschopnost, produktivitu a efektivnost podnikatelských subjektů. Tento fakt vedl ke zpomalení růstu hrubého domácího produktu. Od roku 2009 neustále klesá podíl investic do budov a staveb, naopak se stále více investuje do strojního vybavení. Dominantní úlohu ve výdajích na tvorbu hrubého fixního kapitálu zastávají nefinanční podniky.

³¹ Statistika a my. Spotřeba domácností za dvacet let vzrostla o dvě třetiny [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/spotreba-domacnosti-za-dvacet-let-vzrostla-o-dve-tretiny/>

Obrázek č. 3: Meziroční změna tvorby hrubého fixního kapitálu v % mezi lety 2008 - 2015

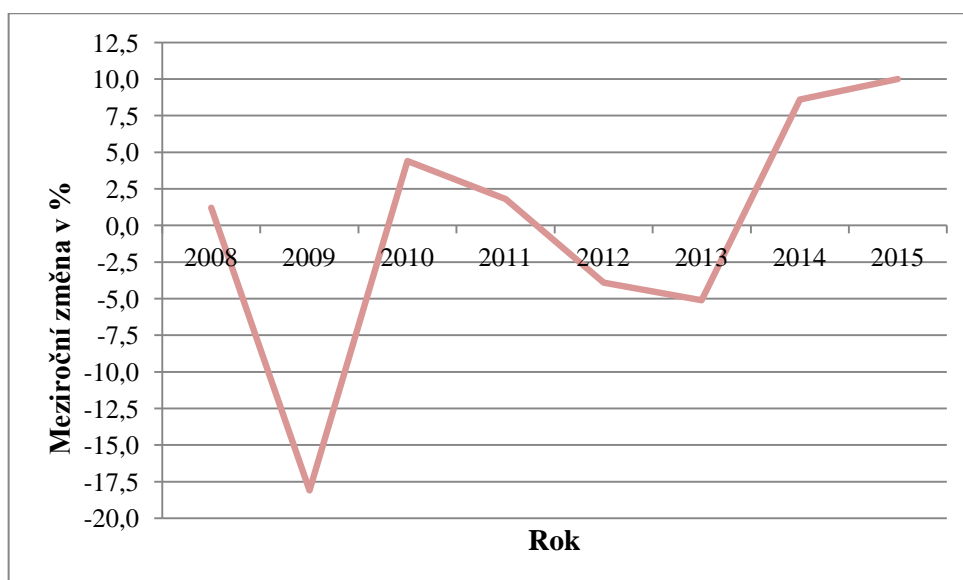
Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. *Hlavní makroekonomické ukazatele* [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

V letech 2010 a 2011 se tvorba hrubého fixního kapitálu záporně podílela na růst HDP a takto to trvalo až do roku 2013. V roce 2015 pokračoval stejný trend jako v roce 2014, kde investiční aktivita začala růst, a to díky zvýšeným investicím vládních institucí. V roce 2015 byl nejvyšší meziroční přírůstek 9 % od roku 2007.³² Meziroční růst fixního kapitálu se zvýšil převážně díky investicím do staveb a infrastruktury, spolu s investicemi do strojů, zařízení a dopravních prostředků. Dnes je již tvorba hrubého fixního kapitálu opět jedním z hlavních zdrojů zvýšení a prosperity české ekonomiky, i když dosahuje jen třetinu příspěvků na růst HDP.

Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) zachycuje veškerá pořízení a úbytky jak hmotných, tak i nehmotných fixních aktiv, tedy nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy i bezplatná nabytí stávajícího dlouhodobého majetku. Rozdílem je investice, která mimo hrubého fixního kapitálu zahrnuje i změnu zásob, tedy přírůstky a úbytky materiálu, nedokončené výroby, hotových výrobků a obchodního zboží.

Jak již bylo zmíněno po finanční krizi v roce 2008, došlo k výraznému poklesu investic jakéhokoliv typu. Firmy i ostatní subjekty měly velké obavy investovat. Na první pohled je na následujícím obrázku jasné, že největší meziroční pokles byl v roce 2009 s výší 18,1 %. V roce 2010 začaly investice pomalu růst, ale v roce 2012 se opět snižovaly.

³² Statistika a my. Investiční aktivita stoupá [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/spotreba-domacnosti-za-dvacet-let-vzrostla-o-dve-tretiny/>

Obrázek č. 4: Meziroční změna investic v % mezi lety 2008 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Přes pokles míry investic v letech 2012 – 2013, zůstává v tomto ohledu Česká republika v porovnání s ostatními zeměmi Evropské unie celkem vysoko. Od roku 2014 dochází ke stále většímu meziročnímu růstu a v roce 2015 se vyšplhal až na 10 %, ve výši 1246,03 mld. Kč. K porovnání s ostatními lety je uvedena tabulka. Na zvýšení podílu investic na HDP v roce 2015 se nejvíce podílely příspěvky z fondů EU. Úroveň investic v ČR však zůstává pod průměrem EU, pokud jde o podíl na obyvatele. Důvodem pro investice je závislost české ekonomiky na průmyslové výrobě a s tím spojená potřeba strojního vybavení a nové technologie. Další významnou oblastí pro investice je infrastruktura, která dlouhodobě působí na ekonomický růst.

Tabulka č. 5: Vývoj investic v letech 2008 - 2015

Vývoj investic								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
V běžných cenách v mld. Kč	1249,4	1039,9	1074,4	1087,4	1063,1	1010,9	1116,4	1246,0
Meziroční změna v %	1,2	-18,1	4,4	1,8	-3,9	-5,1	8,6	10,0
Poměr k HDP v %	30,9	26,6	27,2	27,1	26,3	25,1	26,5	27,9

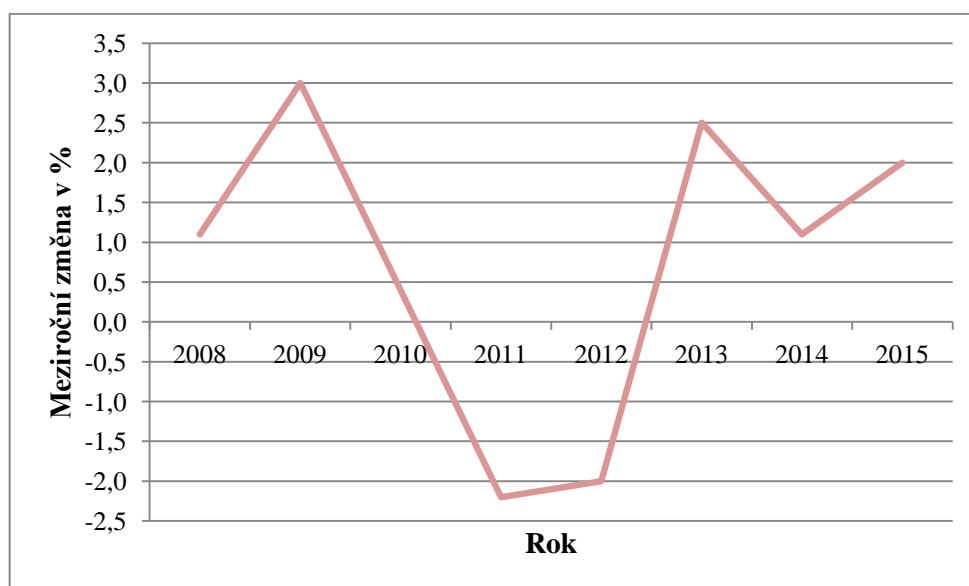
Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

2.4 Vývoj vládních výdajů

Rok finanční krize, tedy rok 2008, i přes pomalý pokles hospodářského cyklu, nepůsobil nijak tragicky na českou ekonomiku. Dokonce byl v roce 2008 nejnižší deficit státního rozpočtu za posledních 11 let.

Zatímco po roce 2009 nastal zlom, došlo k silnému propadu ekonomiky a k čím dál hlubší ekonomické krizi, opakovanému zvyšování nezaměstnanosti, pádu vlády a dočasné moci tzv. úřednické vlády. Důležitým faktorem bylo udržet plánovanou rozpočtovou výši, to se však stalo na úkor příjmů, jejichž dopad způsobil obrovský deficit státního rozpočtu. Jak je vidět v tabulce v roce 2009 byl největší meziroční růst vládních výdajů za celé sledované období.

V roce 2010 vláda České republiky nemusela přijmout žádná výrazná úsporná opatření, ale vynaložila spoustu úsilí na pokles mzdových nákladů. Začalo se však projevovat snížení zaměstnanosti ve vládním sektoru a redukce nákupů zboží a služeb. Pozitivním faktorem byly stále se snižující náklady na obsluhu státního dluhu. Od druhé poloviny roku 2010 se dostala k moci nová vláda, která přijala nová reformní opatření, aby již nedocházelo k tak velkým deficitům, jako v předchozích letech. Dle tabulky byla úspěšná, protože meziroční růst klesl na 0,4 % a v dalších letech byl meziroční růst dokonce záporný, avšak v roce 2012 se opět začal zvyšovat, jak je vidět na obrázku. Jednu z největších položek veřejných výdajů v České republice tvoří sociální ochrana, dále to jsou ekonomika a zdravotnictví. Naopak výdaje s nejmenším podílem na celkových výdajích tvoří ochrana životního prostředí, bydlení, kultura a náboženství.

Obrázek č. 5: Meziroční změna vládních výdajů v % mezi lety 2008 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Česká ekonomika má tendenci neustále zvyšovat své výdaje, jak je již patrné z tabulky ve sledovaném období od roku 2008. Jedinou výjimkou je rok 2012, kde se výdaje mírně snížily a došlo k meziročnímu poklesu o 2 %. Od roku 2013 se začal meziroční růst neustále zvyšovat a v roce 2015 dosahovaly vládní výdaje neuvěřitelných 889 mld. Kč, což je oproti roku 2008 o 120 mld. Kč více, viz tabulka.³³

Tabulka č. 6: Vývoj vládních výdajů v letech 2008 - 2015

Vývoj vládních výdajů								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
V běžných cenách v mld. Kč	765,5	811,7	809,7	813,2	804,1	826,0	849,2	889,7
Meziroční změna v %	1,1	3,0	0,4	-2,2	-2,0	2,5	1,1	2,0
Poměr k HDP v %	19,3	20,9	20,5	19,6	19,4	20,0	19,7	19,2

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

2.5 Vývoj exportu a importu

V roce 2009 podle meziroční změny vzrostl vývoz na rozdíl od dovozu, zatímco výkon ekonomiky ČR se propadl. Česká ekonomika je velice závislá na zahraniční poptávce, zejména na poptávce evropských zemí. Avšak po hospodářském propadu se výrazně oslabila a změnila strukturu českého zahraničního obchodu. Celkový vývoz v roce 2009 představoval 2 138,62 mld. Kč (viz tabulka) a meziročně klesl o 335,12 mld. Kč, tj. o 13,5 %.

Tabulka č. 7: Vývoj vývozu v letech 2008 - 2015

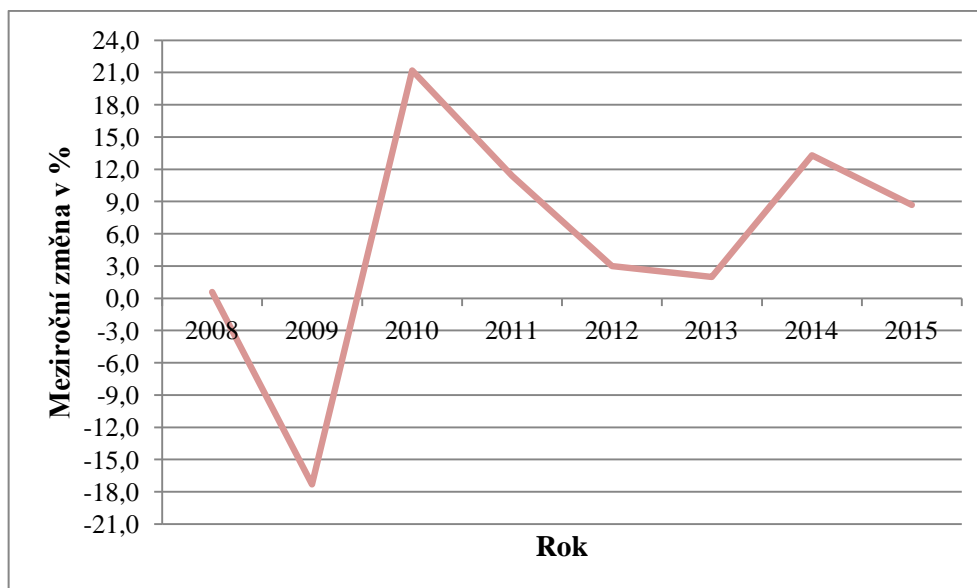
Vývoj vývozu zboží a služeb								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
V běžných cenách v mld. Kč	2473,7	2138,6	2532,8	2878,7	3072,6	3174,7	3628,8	3883,3
Meziroční změna v %	-0,2	-13,5	18,4	13,7	6,7	3,3	14,3	7,0
Poměr k HDP v %	62,8	59,5	66,9	71,6	75,2	75,8	80,1	82,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím - hlavní ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jspx?_af=VYSTUP-objekt&pvo=VZO01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=366&katalog=30834&pvo=VZO01-B&evo=v124_!_VZO01-absolutne_1&c=v3~8__RP2015

Vývoz za celý rok 2009 měl meziroční snížení v téměř všech hlavních skupinách zemí, kromě rozvojových a ostatních zemích. V meziročním srovnání import klesl ze všech hlavních skupin zemí nejvíce a to o 17,3 %, dále jsou meziroční změny uvedeny na obrázku. Největší pokles byl zaznamenán ze zemí s vyspělou ekonomikou. Český export i import se i v roce 2009 koncentroval především na evropský trh, obzvláště na sousední země, mezi kterými stálo v čele jako vždy Německo. Zahraničním obchodem se v roce 2009 zabývalo celkem 32 132

³³ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2013 [online]. Praha, 2014 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/app/content/files/zpravodajstvi-pro-export/analiza-vyvoje-ekonomiky-cr-2013.pdf>

subjektů.³⁴ V porovnání s předchozím rokem jejich počet poklesl o 19 428 subjektů, tj. o 37,7 %. Úbytek subjektů byl zaznamenán jak u vývozu v počtu o 5 816 jednotek, tak i u dovozu ve výši až 13 612 jednotek.

Obrázek č. 6: Meziroční změna dovozu v % mezi lety 2008 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

V roce 2010 představoval obrat zahraničního obchodu v běžných cenách 4 944,35 mld. Kč. Rok 2010 zaznamenal v meziročním srovnání vyšší relativní vývoj dovozu než vývozu, meziroční změna importu byla o 21,2 % vyšší než export s pouhými 18,4 %. Celkový vývoz v roce 2010 činil 2 532,8 mld. Kč a meziročně narostl o 394,18 mld. Kč. V dolarovém přepočtu se celkový vývoz zvýšil o 16,8 % a při vyjádření v euru o 23,0 %. Vývoz za celý rok 2010 registroval meziroční nárůst do všech hlavních skupin zemí, převážně do zemí s vyspělou ekonomikou. Celkový import v roce 2010 představoval 2 411,56 mld. Kč, čímž meziročně vzrostl o 422,52 mld. Kč, viz tabulka.

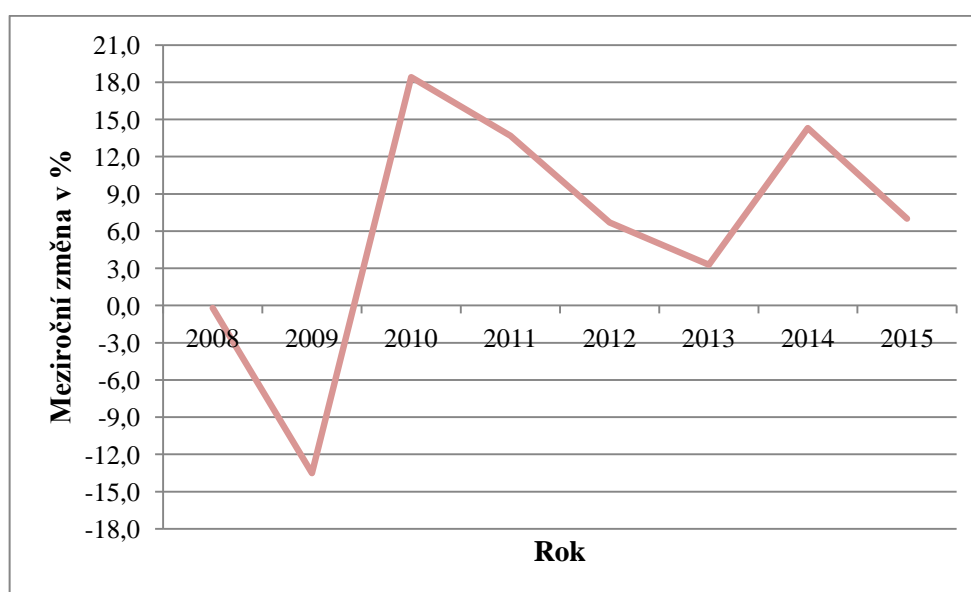
³⁴ Česká agentura na podporu obchodu. Zahraniční obchod České republiky v roce 2009 [online]. Praha, 2010 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/app/content/files/zpravodajstvi-pro-export/zahranicni_obchod_2009.pdf

Tabulka č. 8: Vývoj dovozu v letech 2008 - 2015

Vývoj dovozu zboží a služeb								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
V běžných cenách v mld. Kč	2406,5	1989,0	2411,6	2687,6	2766,9	2823,5	3199,6	3477,0
Meziroční změna v %	0,6	-17,3	21,2	11,4	3,0	2,0	13,3	8,7
Poměr k HDP v %	60,7	56,8	63,8	66,7	69,0	69,5	74,4	77,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím - hlavní ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=VZO01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=366&katalog=30834&pvo=VZO01-B&evo=v124!_!_VZO01-absolutne_1&c=v3~8__RP2015

Rok 2011 s sebou nesl obrat zahraničního obchodu ve výši 5 566,25 mld. Kč. Export činil 2 878,7 mld. Kč, tedy o 13,7 % více, zatímco dovoz byl 2 687,56 mld. Kč, představující 11,4 % nárůst. Meziroční změny vývozu v jednotlivých letech jsou uvedeny v následujícím grafu.

Obrázek č. 7: Meziroční změna vývozu v % mezi lety 2008 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Z výše uvedených faktů je již zřejmé, jaký je vývoj samotného čistého vývozu. Čistý export se od roku 2008 neustále zvyšuje, až na malý pokles v roce 2015. Stejně tak podíl na celkovém HDP se od roku 2008 zvyšuje a v posledních letech se udržuje kolem 5,5 %

Tabulka č. 9: Vývoj čistého vývozu v letech 2008 – 2015

Vývoj čistého vývozu zboží a služeb								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
V běžných cenách v mld. Kč	67,3	149,6	121,2	191,1	305,7	351,2	429,2	406,3
Poměr k HDP v %	2,2	2,8	3,1	4,8	6,2	6,3	5,7	5,5

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím - hlavní ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=VZO01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=366&katalog=30834&pvo=VZO01-B&evo=v124!_!_VZO01-absolutne_1&c=v3~8__RP2015

V roce 2013 činilo saldo trojnásobek toho, kolik bylo v roce 2008 a stále roste až do dnes. Avšak růst vývozu a dovozu se v roce 2013 rapidně zpomalil. Vývoz se meziročně zvýšil o pouhé 3,3 % a import o 2 %. Z celkového obratu zahraničního obchodu České republiky se státy Evropské unie se nejvíce obchodovalo se sousedními státy 63,2 % (z toho na vývoz do států Evropské unie 62,5 % a na dovozu ze států EU 64,3 %). Dále je pro Českou republiku charakteristický vyšší dovoz než vývoz při obchodování se zeměmi mimo Evropskou unii. V roce 2014 se však vývoz a dovoz výrazně zvýšil a zrychlil. Růst zahraničního obchodu České republiky se zbožím probíhá nepřetržitě od roku 2010.

Obrat podle pohybu zboží v roce 2015 dosáhl hodnoty 7 360,2 mld. Kč s meziročním přírůstkem 531,8 mld. Kč, obrat je podrobně nastíněn v tabulce. V porovnání s rokem 2010 se součtová hodnota vývozu a dovozu zvýšila o 48,9 %, tj. o 2 415,9 mld. Kč. Pokud bychom vyjádřili vývoz v eurech, činilo by v roce 2015 meziroční navýšení o 8,0 % a v USD meziroční pokles o 9,8 %.³⁵

Tabulka č. 10: Vývoj obratu zahraničního obchodu v letech 2008 - 2015

Obrat zahraničního obchodu v mld. Kč							
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
4880,23	4127,66	4944,35	5566,25	5839,49	5998,19	6828,46	7360,25

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím - hlavní ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=VZO01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=366&katalog=30834&pvo=VZO01-B&evo=v124!_VZO01-absolutne_1&c=v3~8__RP2015

Veškeré změny importu a exportu jsou závislé na teritoriální a komoditní struktuře zahraničního obchodu dané země. Proto je v následující kapitole podrobně popsána komoditní a teritoriální struktura vývozu České republiky. Jelikož je export hlavním tématem této práce, je věnována pozornost pouze jemu.

³⁵ Český statistický úřad. Zahraniční obchod České republiky v roce 2015 [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-16.pdf/adeb4b8d-074d-4929-9663-afab8e0a116c?version=1.1>

2.6 Shrnutí

Dle již dříve uvedených dat je následně zobrazena shrnující tabulka. Jedná se o poměr jednotlivých složek k HDP. Všechny údaje jsou uvedeny ve stálých cenách k roku 2010. Právě na těchto poměrech je nejlépe vidět vliv jednotlivých součástí na celkový hrubý domácí produkt.

Tabulka č. 11: Vývoj všech složek HDP v letech 2008 – 2015

Vývoj ukazatelů v poměru k HDP v %								
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Spotřeba domácností	47,1	49,2	48,6	47,8	47,5	48	47,5	46,9
Investice	30,9	26,6	27,2	27,1	26,3	25,1	26,5	27,9
Vládní výdaje	19,3	20,9	20,5	19,6	19,4	20,0	19,7	19,2
Vývoz zboží a služeb	63,4	58,8	66,2	71,3	76,2	76,9	82,5	83,0
Dovoz zboží a služeb	60,7	56,8	63,8	66,7	69,0	69,5	74,4	77,1
Čistý vývoz	2,2	2,8	3,1	4,8	6,2	6,3	5,7	5,5

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Hrubý domácí produkt ČR výdajovou metodou [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystupobjekt&z=T&f=TABULKA&skupId=486&katalog=30832&pvo=NUC02-S1az3&pvo=NUC02-S1az3&str=v65&c=v3~8__RP2015

Z tabulky je jasné, že hrubý domácí produkt je nejvíce závislý na exportu. To, že má vývoz největší vliv je již na první pohled vidět z tabulky. V letech 2008 až 2015 dosahuje export na rozdíl od ostatních složek dvojnásobného podílu kromě importu. Dovoz je také velice podstatný, ale dosahuje menší podíl v poměru k HDP než vývoz. Hodnota podílu exportu se každým rokem zvyšuje a v roce 2015 dosahuje 83 %. Vývoz a dovoz jako jediné složky pravidelně rostou oproti ostatním, které spíše kolísají nahoru a dolů. Spotřeba domácností kolísala do roku 2013 a od té doby už pouze jen klesá, což potvrzuje fakt, že lidé mají stále větší tendenci šetřit. V roce 2015 činila spotřeba domácností nejmenší podíl za celou dobu a to 46,9 %. Stejně tak vládní výdaje klesají od roku 2013 a v roce klesl podíl na 19,2 %. Investice každým rokem spíše kolísají, v roce 2015 pro změnu zase stouply. Je však zřejmé, že výkon ekonomiky se stále utužuje a lepší.

3 KOMODITNÍ A GEOGRAFICKÁ STRUKTURA EXPORTU V ČR

Tato kapitola je věnována podrobnému popisu vývozu České republiky. Převážně odpovídá na otázky co, kam a kdo. První část obsahuje komoditní strukturu exportu. Zboží je popsáno a rozděleno do kategorií podle Standardní mezinárodní klasifikace zboží (SITC). Následně analyzován vývoj komodit v jednotlivých letech. Dále se práce zabývá problematikou geografické struktury vývozu, tedy kam ČR vyváží nejvíce. Území jsou rozdělena podle členství v Evropské unii a mimo ni. Poslední část krátce nastiňuje, kteří vývozci se nejvíce podílejí na vývozu.

3.1 Komoditní struktura exportu

Export České republiky neustále roste. V roce 2015 vyvezly české firmy zboží za 3,2 biliónů Kč, což je o 249,2 miliardy Kč více než v předcházejícím roce. Česká republika převážně vyváží do zemí Evropské unie, dále do Ruska a USA. Komoditní strukturu exportu můžeme rozdělit do kategorií podle Standardní mezinárodní klasifikace zboží. Hlavním předmětem exportu jsou samozřejmě stroje a dopravní prostředky, které dosahují více než poloviny celkového vývozu. Tato kategorie zahrnuje také osobní automobily, televizory, počítače a mobilní telefony. V roce 2015 se vývoz strojů a dopravních prostředků zvýšil na 55,4 %, o 155,7 mld. Kč. Důvodem růstu bylo oživení zahraniční poptávky.

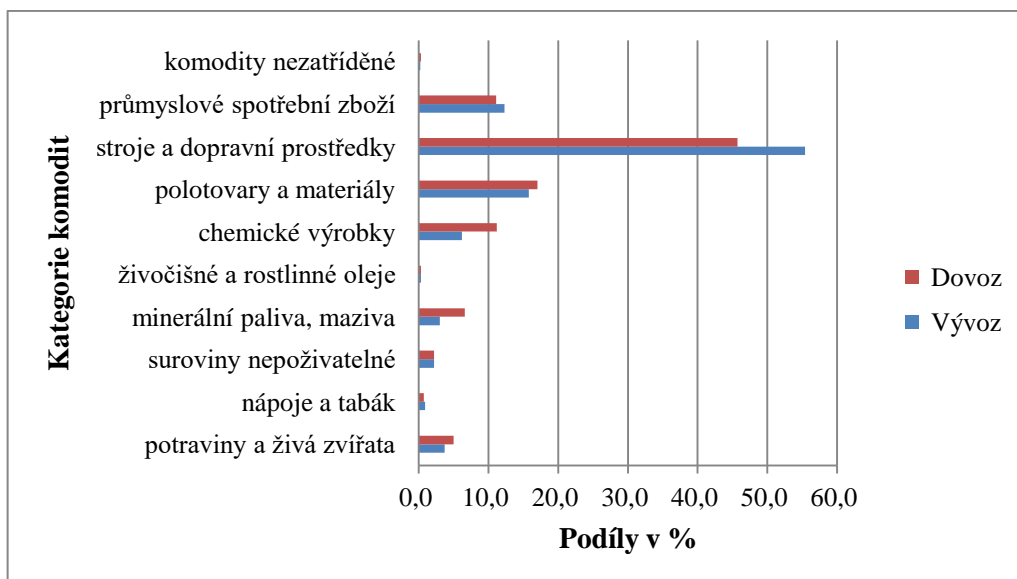
Faktem je, že Česká republika je závislá převážně na pár segmentech a těmi jsou automobilový a elektrotechnický průmysl, které se významně podílejí na ekonomickém růstu. Hrozí tedy vysoké riziko, že se země stane zranitelnou, pokud dojde k jakémukoliv šoku těchto segmentů.³⁶

Jednu pětinu vývozu pak tvoří polotovary a materiály, u kterých se sice podíl snížil o 0,7 %, avšak vyvezlo se za více peněz než v roce 2014. Tedy sklo, železo, papír či dřevo. Dále se vyváží mimo již zmíněné i elektrická energie, uhlí, cement, trubky, umělá hnojiva, pšenice, mléko dobytek a české pivo. V kategorii průmyslového spotřebního zboží obchoduje naše země s nábytkem, obuví, hudebními nástroji, kontrolními přístroji a dětskými hračkami. U této kategorie došlo k nejvýraznějšímu růstu a to o 0,5 %.³⁷ Většina tohoto zboží z více než 90 % směřovalo do států EU, nejvíce pak do Německa, na Slovensko, do Francie a Spojeného

³⁶ SVATOŠ, Miroslav, BENEŠ Vlastislav a RŮŽIČKA Květoslav. Zahraniční obchod, teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2009, str. 101.

³⁷ Ekonomický deník. Obchodní bilance ČR giganticky rostla, export do prioritních zemí ale šel dolů [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://ekonomicky-denik.cz/obchodni-bilance-cr-giganticky-rostla-export-do-prioritnich-zemi-ale-sel-dolu/>

království. Pro větší přehled jsou všechny kategorie vyjádřeny v následujícím grafu. Je však všeobecně známé, že se Česká republika zabývá především obchodem s takovými výrobky, kde je vyšší přidaná hodnota.

Obrázek č. 8: Zbožová struktura zahraničního obchodu podle SITC v roce 2015 (podíly v %)

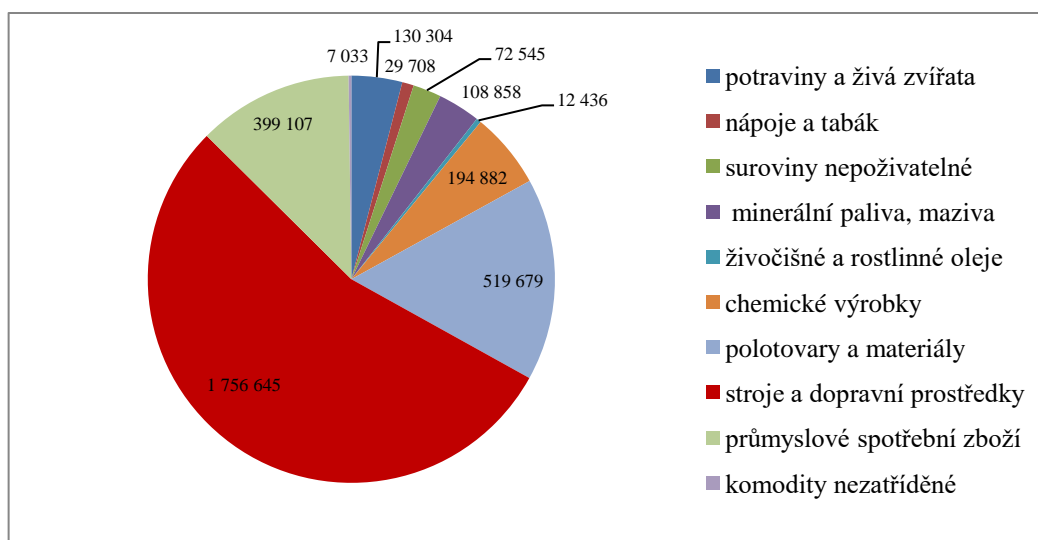
Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Zahraniční obchod podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1615.pdf/678a6d5a-7bbc-47a6-810a-edc55b9c9dba?version=1.0>

V grafu je názorně vidět, že hlavní položkou vývozu i dovozu jsou stroje a dopravní prostředky. Česká republika patří mezi největší producenty automobilů v Evropské unii. Ročně se vyrobí kolem 1,25 milionů osobních vozidel a jejich počet se neustále zvyšuje. Největší a nejznámější automobilkou v ČR je Škoda Auto a.s. Mladá Boleslav, která vyrábí nejvíce vozidel. Mezi další velké automobilky můžeme zařadit Hyundai Motor Manufacturing Czech v Nošovicích a továrna koncernu TPCA, Toyota Peugeot Citroen Automobile Czech s.r.o. u Kolína. Na celkovém vývozu se v roce 2015 silniční vozidla podílela 19,8 % (18,8 % v roce 2014), z toho činily osobní automobily 10,8 % (10,2 % v roce 2014) a díly či příslušenství motorových vozidel 8,0 % (7,6 % v roce 2014). ČR patří také k tradičním producentům autobusů (Karosa – Irisbus), trolejbusů (Škoda) a nákladních vozidel (Tatra). V leteckém průmyslu si silně stojí ve výrobě proudových cvičných a lehkých bojových letounů, cvičných a sportovních letadel, větroňů, leteckých komponentů. Nově se začal rozvíjet v oblasti ultralehkých letadel. Česká republika také vyrábí říční a říčně-námořní nákladní lodě, sportovní lodě a jachty. V Brně můžeme dokonce získat i horkovzdušné balóny. Největším příjemcem českých automobilů jsou samozřejmě země Evropské unie, tradičně Německo, Francie a Velká Británie. V rámci EU se v roce 2015 vyvezlo za 1 756 645

mil. Kč, viz následující graf. Mimo EU se nejvíce aut převezlo do Ruska a Spojených států amerických.

Zajímavostí jsou kategorie minerální paliva a chemické výrobky, u kterých výrazně převyšuje dovoz. Výrazný rozdíl u dovozu minerálních paliv je z velké části určován dodávkami ruského plynu a ropy.

Pro srovnání jsou následně uvedené výšečové grafy znázorňující vývoz jednotlivých kategorií v rámci Evropské unie i mimo ni. V obou případech mají největší podíl samozřejmě stroje a dopravní prostředky.

Obrázek č. 9: Zbožová struktura vývozu v rámci EU v roce 2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Vývoz v teritoriálním členění podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1618.pdf/ee692fbc-1835-40fc-bf2d-6e17070b96f2?version=1.0>

Jako další nejvýznamnější kategorií jsou polotovary a materiály, které se v roce 2015 vyvezly za 519 679 mil. Kč. Česká republika patří mezi evropskou špičku v obchodu se surovým dřívím. Každým rokem se vyváží čím dál větší množství dříví, v roce 2015 se například exportovalo přes 6 milionů m³ dřeva. Každým rokem se v ČR těží kolem 16 milionů kubíků v Jihočeském a Plzeňském kraji.³⁸ Největší prospěch z přidané hodnoty dřevěných výrobků mají samozřejmě sousední státy. Dodávky dřeva směřují nejvíce do Rakouska a Německa, kde firmy zpracují surový materiál a následně jej pošlou zpět do České republiky. Dřevo se však začíná hodně vyvážet i do Japonska a Číny.

³⁸ Český rozhlas. Česko vyváží nejvíc dřeva v Evropě. Zpět se vrací hotové výrobky [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/cesko-vyvazi-nejvic-dreva-v-evrope-zpet-se-vraci-hotove-vyroby--1490103

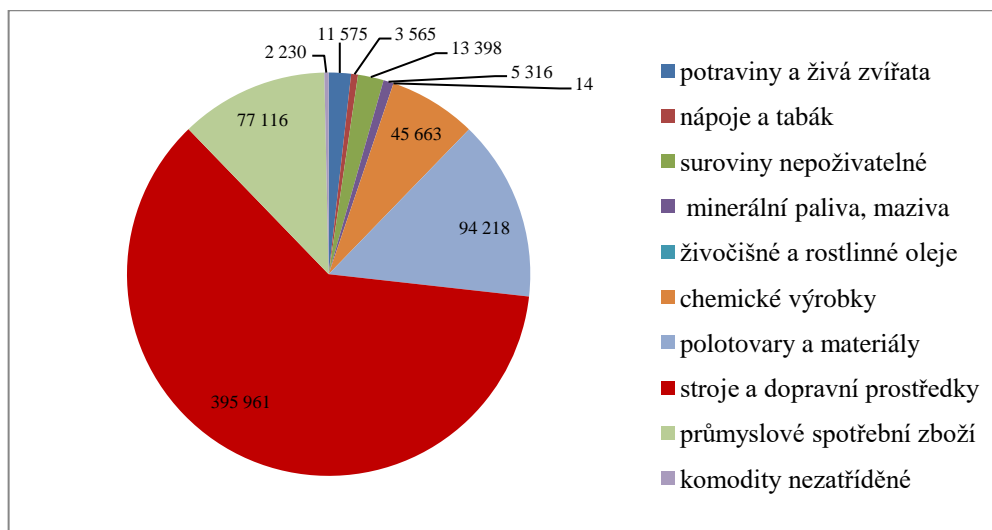
Česká republika také patří mezi největší producenty elektrické energie. Na výrobě se nejvíce podílejí uhelné a jaderné elektrárny. Dalšími výrobci jsou pak elektrárny využívající obnovitelné zdroje energie. Uhlí a elektrická energie se převážně vyváží do Německa, Slovenska a Rakouska. Ostatní zdroje jako ropa a zemní plyn se u nás těží velice málo, a proto jsou spíše dováženy.

Nejvýznamnějšího výrobce elektrické energie představuje akciová společnost ČEZ. Tato společnost provozuje deset uhelných elektráren, dvě jaderné, 37 vodních elektráren a dvě větrné elektrárny. Dále pak také vlastní několik elektráren spalujících biomasu, bioplynovou stanici a další. Je tedy již zřejmé, že společnost ČEZ má velký podíl na produkci elektrické energie a to konkrétně tři čtvrtiny z celkového objemu výroby elektřiny v ČR. Mezi další velké výrobce elektrické energie patří Severní energetická a.s., Sokolovská uhelná a.s., Elektrárny Opatovice a.s. a Alpiq Generation (CZ) s.r.o.

V roce 2013 se vyrobilo cca 87 TWh elektřiny a od té doby se množství začalo snižovat. I přes mírný pokles v roce 2014, kdy činila vyprodukovaná energie 85,9 TWh, se ČR umístila na třetím místě v objemu exportované elektrické energie v rámci Evropské unie za Francií a Německem. V roce 2015 se vyrobilo o něco méně elektřiny a to 84 TWh.³⁹ I když se jedná o nejhorší výsledek za posledních 10 let, Česká republika stále zůstává na evropské špičce vývozců elektřiny. Důvodem takového poklesu jsou odstávky jaderné elektrárny Dukovany a Temelín. Sice celkové množství energie bylo menší, jeho export se mírně zvýšil. V roce 2015 se vyprodukovalo v Ústeckém kraji (přes 20 TWh), v Jihočeském kraji (15,5 TWh) a na Vysočině (téměř 14 TWh). Naopak na výrobě se nijak významně nepodílela Praha (cca 167 GWh) a Liberecký kraj (341 GWh).⁴⁰

³⁹ ECOFUTURE. Výroba elektřiny v ČR: V roce 2015 jsme vyvezli více, i když celková produkce klesla [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.ecofuture.cz/clanek/vyroba-elektriny-v-cr-v-roce-2015-jsme-vyvezli-vice-i-kdyz-celkova-produkce-klesla>

⁴⁰ Česko v datech. Elektřina v ČR: Čistý export v roce 2015 klesl, Česko ale stále patří mezi největší vývozce [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.ceskovdatech.cz/clanek/40-elektrina-v-cr-cisty-export-v-roce-2015-klesl-cesko-ale-stale-patri-mez-nejvetsi-vyvozce/>

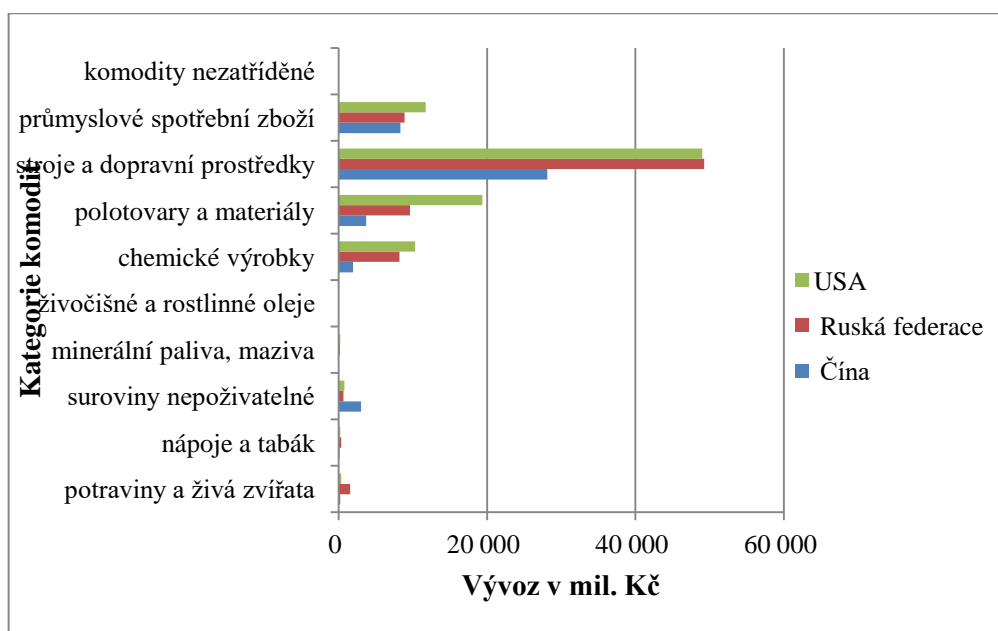

Obrázek č. 10: Zbožová struktura vývozu mimo EU v roce 2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Vývoz v teritoriálním členění podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1618.pdf/ee692fbc-1835-40fc-bf2d-6e17070b96f2?version=1.0>

Mimo EU se i nadále udržují stejně významné skupiny zboží. Nejvíce se vyváží do Ruska, USA a Číny.

K nejčastěji vyváženému zboží do USA řadíme pneumatiky, díly motorů, turbín a motorových vozidel či čerpadla. V posledních letech se výrazně objevuje i vývoz léků. V roce 2015 se vyvezlo až 3,5 mld. Kč, přitom v roce 2005 se do USA dostaly léky za 133 mil. Kč. Export pneumatik pro osobní auta se vyšplhal na 4,6 mld. Kč, což je o 175 % více než před deseti lety. V rámci přístrojů zaujímají významné místo například mikroskopy. Do Ruska se nejvíce vyvážejí stroje a průmyslové spotřební zboží. Podle následujícího grafu je patrné, že v roce 2015 překonalo USA Rusko ve většině kategorií vývozu.

Obrázek č. 11: Zbožová struktura vývozu ve vybraných zemích mimo EU v roce 2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Vývoz ČR do vybraných států podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1621.pdf/47fa0ecb-2660-4c35-ae8a-768ca3556452?version=1.0>

3.2 Geografická struktura exportu

Jak jsme si již nastínili v předchozí kapitole, Česká republika vyváží jak do zemí v rámci Evropské unie tak i mimo ní. Teritoriální struktura českého zahraničního obchodu není příliš široká, avšak její rozsah se postupně rozrůstá. Přes 50 % zahraničního obchodu se realizuje se sousedními státy. Samozřejmě pokud se český vývoz zaměří jen na omezený počet zahraničních trhů, přináší to riziko závislosti na ekonomice daných zemí. Negativní hospodaření těchto zemí pak může značně ovlivnit vývoj ekonomiky a obchodu ČR.⁴¹ Jak je již patrné dle následující tabulky, byl nejen v roce 2015 vývoz meziročně vyšší do států EU i mimo EU. Meziroční růst v posledním uvedeném roce byl výraznější ve vývozu do států Evropské unie o 249,2 mld. Kč, v porovnání s vývozem do států mimo EU o 4,2 mld. Kč. Na nepatrném meziročním přírůstku vývozu v absolutním vyjádření do států mimo EU, který byl zároveň nejnižší od roku 2010, se podílel hlavně pokles vývozu do Ruské federace (o 34,2 mld. Kč) a na Ukrajinu (o 5,3 mld. Kč). Růst pokračoval např. u vývozu do Spojených států, Švýcarska a Saúdské Arábie.

⁴¹ SVATOŠ, Miroslav, BENEŠ Vlastislav a RŮŽIČKA Květoslav. Zahraniční obchod, teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2009, str. 103.

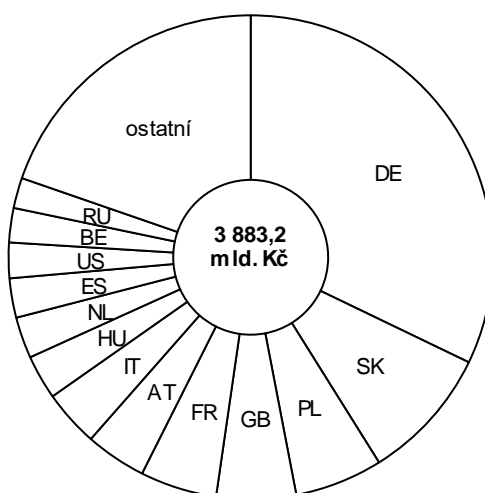
Tabulka č. 12: Vývoz mezi lety 2008 - 2015

Vývoz	Rok							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkem	2473,7	2138,6	2532,8	2878,7	3072,6	3174,7	3628,8	3883,3
V rámci EU	2119,0	1820,3	2134,9	2398,1	2495,7	2573,0	2982,0	3231,2
Mimo EU	349,9	317,3	396,3	478,8	574,3	599,3	644,9	649,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. *Zahraniční obchod v teritoriálním členění [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1629.pdf/4e3ea98b-9d4a-4c94-b252-69a0a711e5f7?version=1.0>*

Od doby, kdy ČR vstoupila do Evropské unie, se mnohem více vyváží, než dováží. Podíl dovozu zboží činil v roce 2015 65,5 %. Podíl exportu do EU k celkovému vývozu České republiky vzrostl v roce 2015 na 83,2 %.

Rozhodující část vývozu Česka, tedy více než 80 % směřovala v roce 2015 do třinácti států, z čehož bylo jedenáct států unijních a dva státy ležící mimo hranici EU, konkrétně Spojené státy a Ruská federace. Těchto 13 států je znázorněno v následujícím výsečovém grafu.

Obrázek č. 12: Nejvýznamnější obchodní partneři České republiky v roce 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. *Vývoz do vybraných států [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1608.pdf/18d53ba5-40fb-4185-835e-985638bc72f3?version=1.0>*

V grafu je vidět, že žádný jiný z dvanácti států kromě Německa nedosahoval již tak vysoký podíl na celkovém českém vývozu.

V rámci Evropské unie řadíme Německo, Slovensko, Polsko a Rakousko k nejdůležitějším partnerům s ohledem na celkový zahraniční obchod České republiky. Mají významný vliv na dynamiku celkového vývozu, dovozu a bilanci zahraničního obchodu. Naše země je velice závislá na Německu. Německo je jedním z dlouhodobě nejsilnějších partnerů České republiky, což je dáno nejen historickými vazbami, ale i podobnou strukturou ekonomiky se

zaměřením na průmysl a strojírenství. Dále tomu přispívá i fakt, že jde o sousední stát, který je zároveň tahounem evropské ekonomiky. Z toho všeho vyplývá, že ČR nejvíce vyváží do Německa, jehož podíl na celkovém exportu byl 32,1 %, dále na Slovensko s podílem 9 %, do Polska, který měl podíl 5,9 % a Rakouska, kde činil 4,1 %. Nejvýraznější meziroční relativní růst zaznamenal vývoz České republiky do Španělska (o 18,1 %), na Slovensko (o 14,4 %) a do Maďarska (o 13,9 %). Kromě obchodu s Ruskou federací, kde export poklesl o 30,3 %, se vývoz v porovnání s rokem 2014 navýšil u všech ostatních dvanácti států. Závislost na unijních zemích je patrná i z následující tabulky.

Tabulka č. 13: Vývoz s vybranými státy EU mezi lety 2008 - 2015

	Vývoz v mld. Kč v rámci EU							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Německo	759,7	688,9	819,2	927,1	966,2	993,7	1161,2	1248,4
Slovensko	227,6	191,6	217,3	257,6	277,5	280,1	304,1	348,0
Polsko	160,1	124,0	154,6	181,5	187,1	190,4	217,1	227,9
Rakousko	117,0	100,3	119,7	130,7	141,6	144,0	156,8	158,1
Spojené království	119,0	104,9	124,9	130,2	147,1	153,4	184,0	206,2
Itálie	115,3	93,4	112,2	119,1	110,3	114,7	133,1	146,7
Francie	135,5	120,2	135,2	156,4	155,2	156,8	183,8	198,8
Maďarsko	70,1	54,4	58,3	64,7	70,6	82,6	101,1	115,2

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Vývoz do vybraných států [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1608.pdf/18d53ba5-40fb-4185-835e-985638bc72f3?version=1.0>

Jak již bylo zmíněno, měl na absolutním meziročním přírůstku vývozu do států EU největší zásluhu především obchod s Německem (navýšení o 87,1 mld. Kč), Slovenskem (o 43,9 mld. Kč) a Spojeným královstvím (o 22,1 mld. Kč). Za všechny roky byl jediný pokles exportu v roce 2009, kdy se začaly projevovat dopady finanční krize. Od té doby se vývoz stále zvyšuje, ať už pomalu či rychle.

Od roku 2005 se hodnota zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Slovenskem zvýšila více než dvojnásobně. Náš východní soused si dlouhodobě udržuje postavení druhého největšího obchodního partnera. Zahraniční obchod České republiky se Slovenskem se podle uvedených dat v tabulce v letech 2008 až 2015 vyznačoval výrazným růstem. Tento vývoj byl přerušen poklesem hodnoty vzájemné výměny pouze jednou a to v roce 2009 vlivem celosvětové hospodářské stagnace.

Mimo Evropskou unii vyváží Česká republika nejvíce do USA, Ruska a Číny. Donedávna bylo hlavním příjemcem našeho zboží Rusko, avšak v roce 2015 jej předčilo USA. Vše je vidět v uvedené tabulce.

Tabulka č. 14: Vývoz s vybranými státy mimo EU mezi lety 2008 – 2015

Stát	Vývoz mimo EU v mld. Kč v přeshraničním pojetí							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Čína	13,2	15,9	23,2	29,5	32,7	37,6	42,5	45,6
Ruská federace	67,6	45,6	67,3	92,6	118,0	116,2	113,0	78,8
USA	43,2	34,3	44,3	55,9	70,1	69,1	81,2	92,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad. Vývoz do vybraných států [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1608.pdf/18d53ba5-40fb-4185-835e-985638bc72f3?version=1.0>

Obchod s USA se rozvíjí už několik let, mezi lety 2007 až 2010 se obchodní bilance nacházela v záporných číslech a v roce 2010 se přehoupla do kladných. Právě ve zmíněných letech bylo nejvýznamnějším obchodním partnerem pro český export Rusko. Nejvýraznější a největší růst vývozu ČR do Spojených států amerických nastal v roce 2015. Tuzemské firmy uzavřely s USA obchod ve výši 92,1 mld. Kč, jedná se o 11 % zvýšení exportu. Podobně se vyváží i do Španělska či Belgie. Pokud bychom porovnali vývoz roku 2015 s rokem 2005, zjistili bychom, že se jedná o dvojnásobek hodnoty vývozu do USA. Ke zlepšení zahraničního obchodu se Spojenými státy přispěly nejen ekonomické problémy v Rusku. Dále by mu mohla pomoci Transatlantická obchodní a investiční partnerství (TTIP). Jedná se o plán na vytvoření největší zóny volného obchodu na světě zahrnující USA a EU. V rámci tohoto partnerství by se snížily cla, harmonizovaly standardy a odstranily další obchodní překážky. Co se týče amerického kontinentu, je již patrné podle následující tabulky, že USA tvoří zásadní podíl celkového vývozu a to ve výši 14,2 % k celkovému vývozu. Velice dobře si stojí Mexiko, které v roce 2015 přeskočilo i Brazílii a Kanadu.

Tabulka č. 15: Vývoz mimo EU mezi lety 2005 – 2015

Stát	Rok						
	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Do států mimo EU	259,7	396,3	478,8	574,3	599,3	644,9	649,1
Do celé Ameriky	65,3	67,0	82,1	100,4	101,5	117,6	133,2
Do USA	43,2	44,3	55,9	70,1	69,1	81,2	92,1

Zdroj: vlastní zpracování dle České noviny. ČSÚ: Český export do USA rychle roste, nejvíce u léků a pneumatik [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/csu-cesky-export-do-usa-rychle-roste-nejvice-u-leku-a-pneumatik/1355585>

Vývoz České republiky do Ruské federace rok od roku klesá. V roce 2015 se vyvezlo zboží v hodnotě 78,8 mld. Kč, což bylo meziročně až o 30 % méně, podíl na vývozu do států mimo EU činil 12,1 %. Důvodem poklesu zahraničního obchodu byla špatná ekonomická situace v Rusku, související s propadem cen ropy. Dále uvalila Evropská unie v roce 2014 na Rusko sankce, kvůli Krymu a nepokojům na východě Ukrajiny. Na základě toho se Rusko rozhodlo zakázat dovoz vybraných potravin z evropských zemí. Tyto sankce mají největší negativní dopad na strojírenství. Některé firmy vyvážely do Ruska takové výrobky, které se

produkovaly i tam. Spolu s propadem rublu se stalo toto zboží nekonkurenceschopné a tak dávají obyvatelé Ruska přednost domácímu a levnějšímu zboží. Jednou z takových firem byla například strojírenská ALTA, která v roce 2014 přišla o tržbu v hodnotě 2 mld. Kč, tedy na 10,2 mld. Kč.⁴²

Vývoz do Číny se stále rozvíjí, i když je jeho růst velice pomalý. České firmy stále ještě preferují jiné trhy a nijak tomu nepřispěly ani státní návštěvy prezidentů, které byly konány za účelem vzpruhy vzájemného byznysu. V Číně obchodují především tradiční české průmyslové firmy, převážně v oblasti strojírenství včetně automobilového průmyslu. Některé firmy v Číně nahrazují výpadky obchodu v Rusku. Čína je pro ČR 4. největším obchodním partnerem a 2. největším dovozcem. Čeští vývozci převážně vyvázejí napřímo. U nepřímého vývozu do Číny se jedná především o subdodávky pro vývozce finálních výrobků z dalších zemí EU. Podíl reexportu v České republice stále více klesá a naopak podíl přímého exportu do Číny roste. Vývoz ČR byl do této země největší v roce 2007, kde vzrostl až o 60 % a v roce 2010 s nárůstem o 53 %. Od té doby se export udržoval spíše na stejné úrovni. V roce 2015 bylo vyvezeno do Číny zboží v hodnotě 45,6 mld. Kč s meziročním nárůstem o 8,2 %.⁴³

⁴² Hospodářské noviny. Česko po deseti letech opět vyváží více do USA než do Ruska. [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65311210-cesky-export-do-usa-rychle-roste-nejvice-se-vyvazi-pneumatiky-leky-a-mikroskopy>

⁴³ Lidovky.cz. Český vývoz do Číny se po dohodě bank může zdvojnásobit [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/cesky-vyvoz-do-ciny-se-po-dohode-bank-muze-zdvojnaso-bit-pis-zpravy-svet.aspx?c=A160330_102827_ln_zahranici_mct

3.3 Nejvýznamnější vývozci ČR

Pro představu jsou v následující kapitole nastíněni nejlepší a zároveň nejvýznamnější vývozci České republiky. Většina firem se udržuje na prvních deseti příčkách už několik let.

Tabulka č. 16: Nejvýznamnější vývozci ČR

Pořadí	Firma	Tržby (v mld. Kč)
1	ŠKODA AUTO a.s.	314,897
2	ČEZ a.s.	210,167
3	AGROFERT, a.s.	167,134
4	RWE Supply & Trading CZ, a.s.	142,007
5	FOXCONN CZ s.r.o.	126,904
6	Energetický a průmyslový holding, a.s.	124,721
7	UNIPETROL, a.s.	108,907
8	BOSCH Group ČR	48,400
9	AHOLD Czech Republic, a.s.	48,300
10	České dráhy, a.s.	37,835

Zdroj: vlastní zpracování dle Czech Top 100. 100 Nejvýznamnějších firem ČR za rok 2015 [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.czechtop100.cz/menu/aktualne/100-nejviznamnejsich-firem-cr.html>

Škoda Auto a.s. patří mezi naše TOP firmy, už několik let se udržuje na prvním místě v žebříčku Největších vývozců ČR, které zpracovává Sdružení CZECH TOP 100. Ty ukazují výsledky a postavení českých firem na základě porovnání tržeb za uplynulý rok. Škoda Auto a.s., která opět obhájila první místo mezi českými exportéry, je největším výrobcem automobilů v České republice. V roce 2015 vyvezla produkci za 314,9 mld. Kč, což bylo v porovnání s rokem 2014 o 15 mld. Kč více. Nejprodávanějším modelem roku se stala Škoda Octavia.

ČEZ a.s. se stejně jako v minulém roce umístil na 2. místě a již podruhé tak porazil RWE Supply & Trading CZ, a.s., které se do roku 2013 udržovalo na druhé příčce pod již zmíněnou automobilkou. Tržby za vyvezené zboží v roce 2015 činily 210 mld. Kč, to znamená, že od roku 2014, kdy byly tržby 201 mld. Kč, se jejich hodnota rapidně zvýšila.

Společnost AGROFERT, a.s. se stále udržuje na 3. místě. Společnost zaměřená na obchod s hnojivou vykazuje neustále zvětšující tržby, byť pomalu.

RWE Supply & Trading CZ, a.s. společnost zaměřená na energii se stále více propadá. V roce 2015 byla exportovaná produkce za 142 mld. Kč, tedy o 4 mld. Kč méně než v předchozím roce.

První desítku doplňují značky, které se již tradičně vyskytují na předních příčkách žebříčku Největších vývozců ČR. V roce 2015 si oproti předešlému roku polepsily o jednu příčku FOXCONN CZ, a.s. i Energetický a průmyslový holding, a.s.. BOSH Group a AHOLD Czech Republic, a.s. se umístily o pět míst lépe či České dráhy, které postoupily o 8 příček. Kdo si kromě RWE pohoršil, byl UNIPETROL, který oproti roku 2014 vyvezl o 15 mld. Kč méně a propadl se tak o dvě místa.

4 ANALÝZA VÝZNAMU EXPORTU PRO EKONOMIKU ČR

Tato kapitola se zabývá jednotlivými faktory, které ovlivňují vývoz v České republice, ale i v ostatních zemích, na kterých jsme závislí. Nejdůležitějším státem pro náš export a zároveň i celkovou ekonomiku je Německo. Tudíž je potřeba znát jeho geografickou a komoditní strukturu zahraničního obchodu. Další částí je nepřímý vývoz ČR a Německé spolkové republiky. Většina českého zboží totiž nekončí finálně v Německu, ale pokračuje dál na jiný trh.

4.1 Vliv Německa jako českého obchodního partnera

Jak již bylo zmíněno ve třetí kapitole, Německá spolková republika je dominantním partnerem v mezinárodním obchodu českých firem. Německou ekonomiku můžeme z pohledu české ekonomiky chápat jako ekonomického tahouna, který je známý z konceptu teorému lokomotivy. Zahraniční obchod pro Německo má stejně podstatný význam, jako pro Českou republiku. Spolu se zahraničními investicemi je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro hospodářskou stabilitu, růst ekonomiky a zaměstnanosti. Teorém lokomotivy vychází z předpokladu, že v případě růstu výkonu ekonomiky například v Německu vede i k růstu druhé země, tedy České republiky a dochází tak k vzájemnému ovlivňování. Označení lokomotivy také určitým způsobem vypovídá o vysoké konkurenceschopnosti Německa, které je úspěšné jak v oblasti cenové konkurenceschopnosti, tak i necenové. Tato konkurenceschopnost, vysoká úroveň vnitroodvětvového obchodu a vyšší koncentrace zahraničního obchodu se odráží i ve vysoké exportní výkonnosti německé ekonomiky.

Německo je závislé na pozitivním zahraničním obchodě a jeho úspěších, nejedná se jen o export zboží a služeb, ale je velice zásadní i import, na němž závisí i vývoz. Německá spolková republika je totiž odkázaná na dovozu surovin a jednotlivých součástí a dílů ze zahraničí. Z tohoto faktu vyplývá, že je zahraniční obchod pro Německo prioritou.

Dlouhodobě výrazným předmětem německého zahraničního dovozu jsou tedy díly, následně se provede finální montáž produktů ve Spolkové republice a nakonec se zboží vyveze do zahraničí. Například z České republiky se vyvázejí především díly a součástky automobilů. Jen malé procento vyváženého zboží je doopravdy celé vyprodukované v Německé spolkové republice. V současné době je kolem 40 % německých vývozů založené na dodávce dílů ze zahraničí.

Jedním z faktorů pro úspěšný zahraniční obchod je samozřejmě i výhodná geografická poloha Německa, jelikož je dostupné pro všechny evropské trhy. Dá se tedy předpokládat, že významnou část zahraničního obchodu ovládají země Evropské unie. Rozhodující roli v zahraničním obchodu Německa dlouhodobě sehrává ve vývozu i dovozu zhruba 15 zemí. Největší podíl exportu k celkovému vývozu mají země mimo Evropskou unii, tou jsou Spojené státy americké. V roce 2015 se tato země podílela na obchodu ve výši 9,9 %. Spojené státy jsou teď největším cílem německého vývozu. V roce 2015 poprvé přeskočily Francii, která si pozici největšího odběratele německého zboží udržovala více než půl století od roku 1961. V roce 2015 činil export do USA 114 mld. Eur, to je zhruba 3,1 bilionů Kč. Mezi nejvýznamnější příjemce německého zboží patří evropské státy, a to již zmíněná Francie a Velká Británie.⁴⁴ Česká republika se z hlediska německého vývozu umístila na 12. místě, viz tabulka níže. Německo patří mezi největší vývozce světa. V roce 2015 byl podíl vývozu do ČR 3 % k celkovému německému vývozu. Největším odběratelským partnerem Německé spolkové republiky je Nizozemsko v rámci německého dovozu.

Tabulka č. 17: Geografická struktura vývozu Německa v roce 2015

Stát	Podíl vývozu v %
USA	9,9
Francie	8,2
Velká Británie	7,6
Čína	6,3
Nizozemsko	5,8
Itálie	5,0
Rakousko	4,6
Švýcarsko	4,2
Belgie	4,1
Polsko	3,8
Španělsko	3,3
Česká republika	3,0
Rusko	1,8

Zdroj: vlastní zpracování dle OEC, Where does Germany export to? [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/deu/show/all/2015/

Struktura česko-německého zahraničního obchodu se dlouhodobě nijak výrazně nemění. Mezi nejvýznamnější vývozní komodity Spolkové republiky patří dopravní technika, především vývoz automobilů a autodílů, motorů a aviační techniky, dále elektrotechnické přístroje a

⁴⁴ OEC, Where does Germany export to? [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/deu/show/all/2015/

zařízení včetně sdělovací techniky a další stroje včetně kancelářské techniky a obráběcích strojů. K dalším důležitým vývozním komoditám se řadí rovněž chemické výrobky včetně gumárenských a plastikářských produktů a v menší míře i farmaceutické výrobky, kde velká část německé produkce farmaceutik je určená k domácí spotřebě. Stejně jako v České republice jsou i v Německu hlavní komoditní skupinou exportu stroje a dopravní prostředky. Podle tabulky představovaly v roce 2015 stroje 27 %. Další nejvíce vyvážené zboží představují léky s podílem 13 %.⁴⁵ Do skupiny přístroje patří výrobky, jako jsou počítače, mobilní telefony apod.

Tabulka č. 18: Komoditní struktura vývozu Německa v roce 2015

Zboží	Podíl vývozu v %
Stroje	27,0
Dopravní prostředky	24,0
Chemické produkty	13,0
Kovy	7,7
Plasty a pryž	6,0
Přístroje	5,0
Potraviny	3,1
Minerální produkty	2,2
Papír	2,1
Textil	2,0

Zdroj: vlastní zpracování dle OEC. What does Germany export? [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/deu/all/show/2015/

Po shrnutí všech výše uvedených poznatků je tedy pochopitelné, že Německá spolková republika vyváží až devětkrát více jak Česká republika. Avšak Česká republika si v exportu stojí dobře a od roku 2010 se vývoz do Německa se zvýšil o více jak 50 %. Import stejného roku vzrostl až o 60 %. Téměř třetina našeho exportu míří do jedné části Německa a tím je Bavorsko. Dále se vyváží do Bádenska-Virtemberska, Severního Porýní-Vestfálska, Saska a Dolního Saska.⁴⁶ Podíly vývozu do těchto částí Německa za rok 2015 jsou uvedeny v následující tabulce.

⁴⁵ OEC. What does Germany export? [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/deu/all/show/2015/

⁴⁶ Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. Analýza AMSP ČR: Obchodní a investiční aktivity mezi ČR a Německem [online]. Praha. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.amspace.cz/uploads/dokumenty_2016/TZ/Analiza_obchodnich_a_investicnich_aktivit_mezi_CR_a_Nemeckem_AMSP_CR_2016_AKT.pdf

Tabulka č. 19: Export ČR do jednotlivých částí Německa v roce 2015

Destinace	Podíl exportu v %
Bavorsko	29
Bádensko-Württembersko	19
Severní Porýní-Vestfálsko	14
Sasko	10
Dolní Sasko	8

Zdroj: vlastní zpracování dle Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. Analýza AMSP ČR: Obchodní a investiční aktivity mezi ČR a Německem [online]. Praha. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.amsp.cz/uploads/dokumenty_2016/TZ/Analýza_obchodnich_a_i_nvesticnich_aktivit_mezi_CR_a_Nemeckem_AMSP_CR_2016_AKT.pdf

Německo není pro Českou republiku jen nejvýznamnějším obchodním partnerem, ale i investorem. Od roku 1993 jej můžeme zařadit mezi největší investory ČR. Necelé čtyři tisíce německých investorů drží největší podíl zahraničního kapitálu v naší zemi a od již zmíněného roku 1993 činí tento podíl 21,9 %, viz následující tabulka. Nejedná se jen o celkově vlastněné pobočky německých podnikatelských subjektů v České republice, ale i různé formy smíšených společností s různou kapitálovou účastí. Převážná pozornost německých investorů je směřována na automobilový segment, finanční služby a výrobu elektrických přístrojů. Naopak v Německu sídlí kolem 150 podniků s více jak padesátiprocentní účastí českých firem, kde pracují alespoň tři lidé.

Tabulka č. 20: Investoři ČR v roce 2015

Stát	Podíl investic v %
Německo	21,9
Nizozemí	17,0
Rakousko	13,3
Francie	5,7
USA	5,5
Belgie	4,7
Švýcarsko	4,6
Velká Británie	2,0
Švédsko	1,6
Itálie	0,8

Zdroj: vlastní zpracování dle Businessinfo.cz. Německo: Obchodní a ekonomická spolupráce ČR [online]. Praha. 2017 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19044.html>

4.2 Nepřímý export České republiky a Německa

Tato subkapitola vychází především z dat, které vznikly za spolupráce OECD a Světové banky. Bohužel, data jsou k dispozici pouze do roku 2011 a novější data ještě nejsou zpracována. Hlavním tématem této části je nepřímý export nejen České republiky, ale i Německa a okrajově i jiných významných států pro náš a německý vývoz. Nepřímý export znamená, že mezi producenta a odběratele vstupuje zprostředkovatel, který nakupuje v tuzemsku a prodává v zahraničí. Tato situace však s sebou nese i určitá negativa. Nevýhodu může představovat marže, kterou si zprostředkovatel připočítá. Podnik ovšem ušetří náklady na podrobné sledování zahraniční situace.

Reexporty a nepřímé exporty představují významný zdroj vychýlení tradičních přeshraničních statistik o zahraničním obchodu. Proto se zabýváme touto problematikou. Vlivem nepřímého exportu vzniká závislost České republiky na poptávce i těch zahraničních partnerů, kde není přítomen významný přímý vývoz. Nevyjadřuje nám tedy, kolik bylo skutečně vyrobených výrobků z dané země vyvezeno, ale kolik zboží bylo importováno z jiné země a následně posláno dál, tedy jinak řečeno se jedná o vývoz dovozu.

Je tedy jasné, že toto téma nám názorně ukáže vzájemnou závislost dovozu a vývozu, v případě České republiky se jedná o vliv Německé spolkové republiky, která dominuje v obou případech, ve vývozu, ale i dovozu. Stejně tak se znázorní vliv odbytu a exportu Německa na vývoz ČR. Poměrně složitě se odhaduje, kolik exportů mířících do Německa ve skutečnosti nekončí v dané zemi, ale pokračují dál a jsou považovány za reexport. K určení vývozu zboží, které se posílá dál, využijeme právě již zmíněná data od OECD. V současnosti je přibližně pětina českého vývozu do Německa pouhým reexportem a nepřímý export představuje podobně jako přímý export přibližně 40 % z hrubého vývozu. Nejvyšší podíl na nepřímém vývozu a reexportu přes Německo mají odvětví výroby motorových vozidel, elektrických strojů a zařízení a strojů a zařízení (neelektrických).⁴⁷

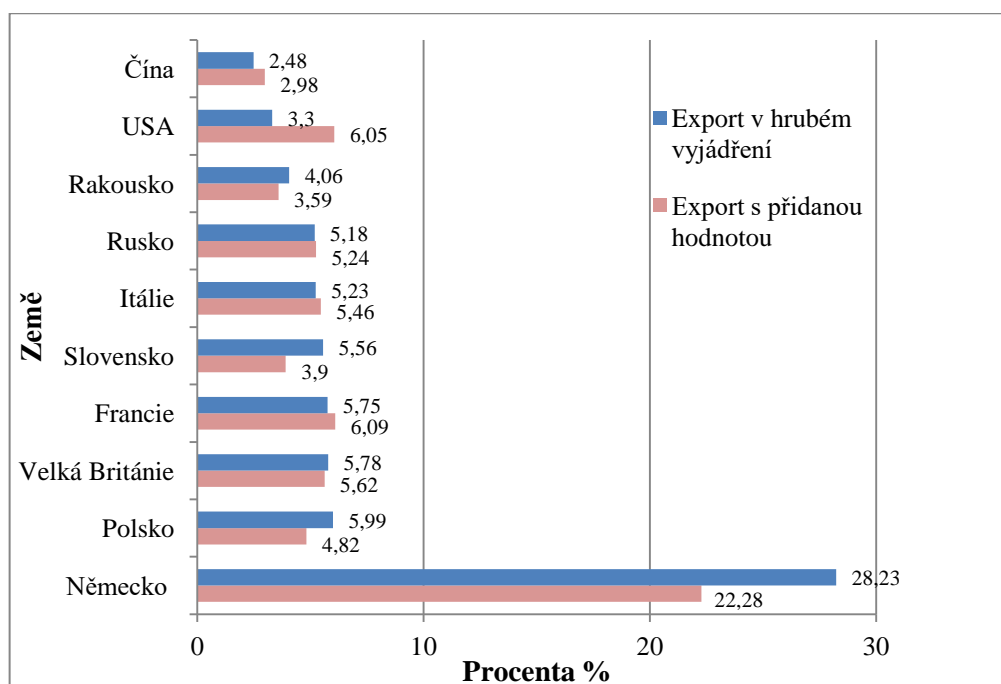
V dnešní době existuje několik způsobů vyjádření zahraničního obchodu. Doposud jsme se zabývali tzv. národním pojetím zahraničního obchodu, které publikuje Český statistický úřad. Toto pojetí vstupuje do běžného účtu platební bilance a do výpočtu HDP, což bylo podstatné pro určení vlivu exportu na HDP. V případě národního pojetí zahraničního obchodu budeme uvažovat, že se jedná o obchod v „hrubém“ vyjádření. To znamená očištěný pouze o tu část, která nespadá do české ekonomiky. Výhodou standardních údajů statistiky zahraničního

⁴⁷ EEIP, Globální rámec exportu a investic pro ČR a střední Evropu [online]. Ostrava, 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.eeip.cz/wp-content/uploads/2014/10/141008_Mejstrik_InvestmentBusinessForum.pdf

obchodu je vysoká frekvence, aktuálnost, podrobnost dat a vyjadřují bezprostřední dovoz a vývoz bez dalších návazností. Jedním z nových přístupů měření obchodu se zaměřuje na vyčíslení nepřímých dopadů obchodování. Zmíněný způsob měření se zabývá toky zboží a služeb a určuje, ve které zemi a v jakém odvětví je přidána hodnota. Jedná se tedy o obchod s přidanou hodnotou (Trade in Value Added = TiVA). Jak již bylo uvedeno, pocházejí tyto data ze spolupráce Světové banky a OECD. Tato statistika není běžně publikována a je poskytována až po dlouhé časové prodlevě. Jde o modelové propočty s využitím různých zdrojů dat a bilancovaných mezi jednotlivými zeměmi. Databáze TiVA vychází z databáze tzv. světových input – output tabulek, která vychází z projektu financování Evropskou komisí ve spolupráci s OECD, univerzitami a dalšími výzkumnými institucemi. Na rozdíl od hrubého vyjádření obchodu jsou data s přidanou hodnotou odlišná v tom, že zachycují komplexní dopady zahraničního obchodu, včetně nepřímých efektů a pro objektivnější vyjádření obchodní pozice země vůči zahraničním partnerům.⁴⁸

Následně si graficky vyjádříme rozdíl mezi hrubým vyjádřením obchodu a obchodem s přidanou hodnotou. Sledování toků v přidané hodnotě představuje jiný pohled na hlavní obchodní partnery České republiky. Nejdůležitějším partnerem nadále zůstává Německo, ale jeho podíl na českém vývozu i dovozu v přidané hodnotě klesá. U exportu to odráží skutečnost, že polotovary vyrobené v ČR jsou v Německu použity na produkci, která je následně vyvezena na další trhy. O několik příček se propadá Slovensko, jako důležitý obchodní partner ČR naopak vystupují Spojené státy.

⁴⁸ Statistika a my. Obchod s přidanou hodnotou [online]. Ostrava, 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/obchod-s-pridanou-hodnotou/>

Obrázek č. 13: Export ČR dle geografické struktury v hrubém vyjádření a s přidanou hodnotou v roce 2011

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD. Trade in Value Added (TiVA) [online]. 2015 [cit. 2017-04-08].
Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66237#>

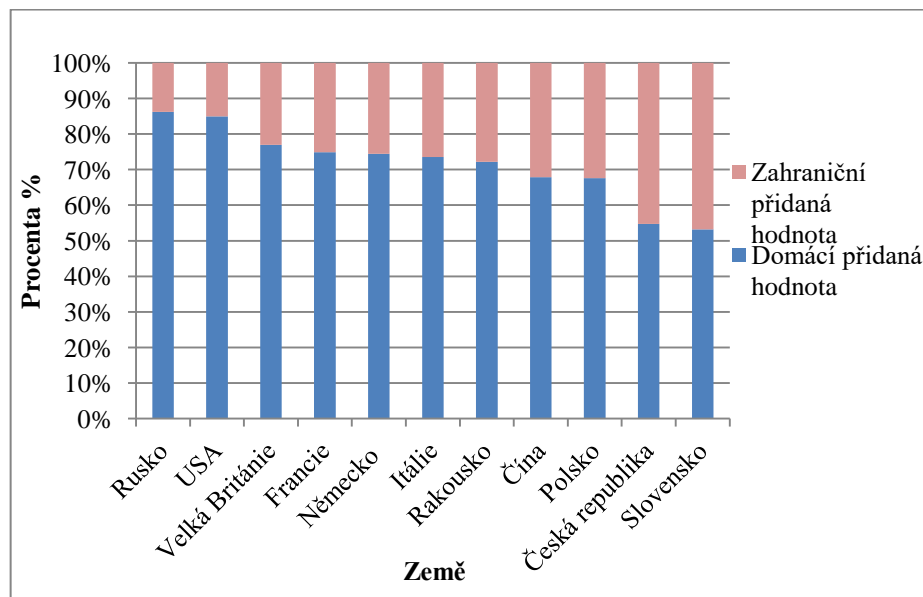
Posuzujeme-li export v hrubém vyjádření, patří mezi největší obchodní partnery Německo s podílem 28,2 %, Polsko a Velká Británie. Tyto dvě země se na vývozu podílejí téměř se stejným podílem a tím je 6 %. V případě vývozu s přidanou hodnotou patří mezi nejsilnější odběratele našeho zboží Německo, Francie a Spojené státy americké. U Německé spolkové republiky podíl vývozu klesl na 22,28 %. Z tohoto faktu vyplývá, že zboží, které se vyveze z České republiky do Německa, nemusí být využito ke konečné spotřebě, ale i k dalšímu prodeji Německem.

Česká republika patří mezi státy, které jsou na jedné straně nejvíce integrovány do světové ekonomiky, ale na druhé straně vytváří jen velmi malou přidanou hodnotu. Česko by se mělo zaměřit na zvýšení domácí přidané hodnoty u vyráběného zboží, které bude celé pocházet z České republiky. Bohužel v naší zemi je přidaná hodnota jednou z nejnižších v Evropské unii a to konkrétně 4. nejhorší mezi zeměmi OECD. Paradoxem je, že nejnižší podíl domácí přidané hodnoty vychází z odvětví, které jsou na první pohled nejdůležitější pro českou ekonomiku a významnou položkou exportu. Jedná se o výrobu dopravních prostředků a informační technologie s elektronikou.⁴⁹ Oproti českému vývozu si v obchodu s přidanou

⁴⁹ Novinky.cz. Česko je v důležitých oborech stále jen montovnou [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/410849-cesko-je-v-dulezitych-oborech-stale-jen-montovnou.html>

hodnotou velice dobře vede Polsko, kde více než čtvrtinu polského vývozu představují finální výrobky.

Následující grafické zpracování vyjadřuje dovozní obsah vývozu v roce 2011. Tedy znázorňuje jednotlivé zahraniční přidané hodnoty vycházející z dovozu, které jsou součástí vývozu domácí země a domácí přidané hodnoty, představující skutečně vyprodukované vyvážené zboží dané země.

Obrázek č. 14: Zahraniční a domácí přidaná hodnota ve vybraných zemích v roce 2011

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD. Trade in Value Added (TiVA) [online]. 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66237#>

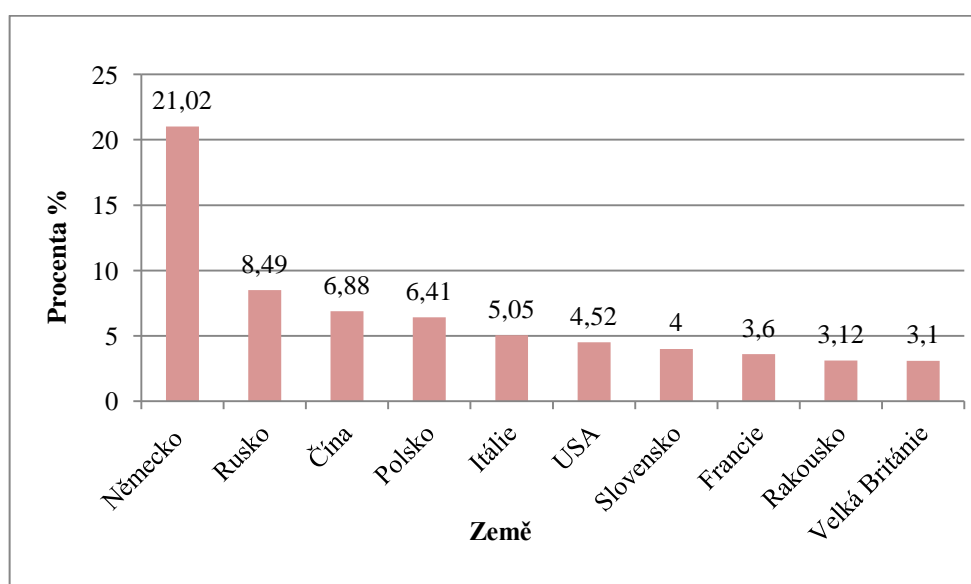
Z grafu je patrné, že zboží, které je vyvážené z České republiky, jen z 50 % pochází z výrobních faktorů dané země. Proto ČR dosahuje nízké přidané hodnoty, polovinu našeho vývozu tvoří polotovary a výrobky, které jsou k nám dovezené z jiných zemí. O trochu hůře si stojí Slovenská republika. Zatímco ruský export a vývoz Spojených států jsou čistě vyrobeny pouze v dané zemi a nejsou dováženy žádné součástky či polotovary. Domácí přidaná hodnota exportu Ruska činila 86,28 %, viz tabulka. Z čehož vyplývá, že Rusko je relativně samostatné a nezávislé na ostatních zemích. To se bohužel nedá říct o naší zemi. V současnosti je pravděpodobné, že přidaná hodnota Ruska poklesla, zatímco čínská domácí přidaná hodnota exportu se naopak zvýšila. V rámci Evropské unie patří mezi nejméně závislé země Velká Británie, Francie a samozřejmě Německo.

Tabulka č. 21: Domácí a zahraniční přidaná hodnota vývozu v roce 2011

Země	Domácí přidaná hodnota	Zahraniční přidaná hodnota
Rusko	86,28	13,72
USA	84,97	15,03
Velká Británie	76,95	23,05
Francie	74,87	25,13
Německo	74,46	25,54
Itálie	73,51	26,49
Rakousko	72,18	27,82
Čína	67,84	32,16
Polsko	67,61	32,39
Česká republika	54,72	45,28
Slovensko	53,16	46,84

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD. Trade in Value Added (TiVA) [online]. 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66237#>

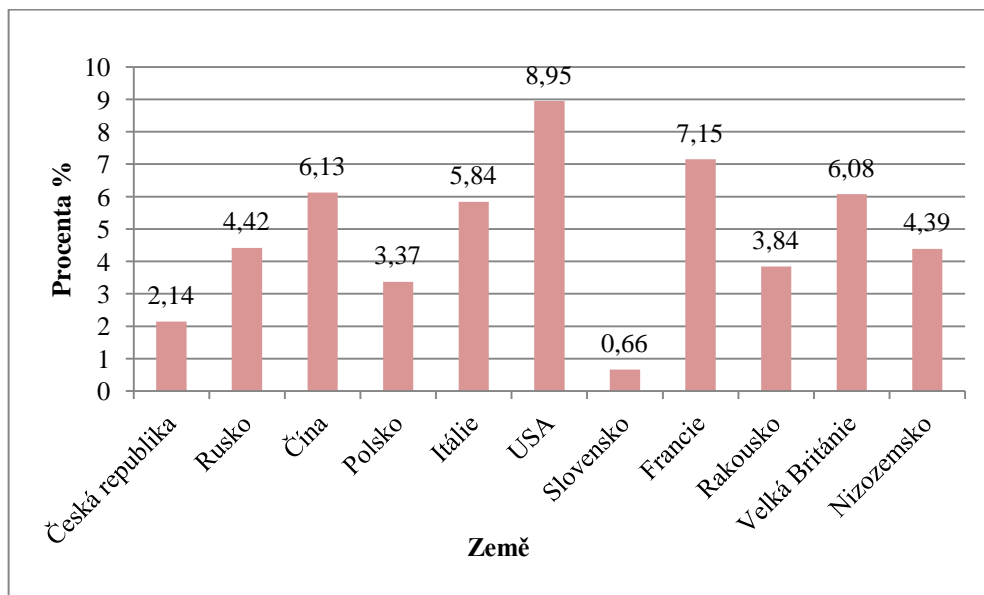
Jak již bylo zmíněno, Česká republika vyváží zboží, které z poloviny pochází z jiné země. 45,28 % přidané hodnoty slouží pouze jako meziprodukt. Největší část je dovážena podle očekávání z Německa ve výši 21,02 %. Z tohoto poznatku vychází, že aby se zvyšoval vývoz do Německa a dalších zemí, závisí tak na velikosti dovozu z Německa. Zvyšuje se tak naše závislost na Německu. Dalšími výraznými dodavateli v roce 2011 byly Rusko (8,49 %), Čína (6,88 %) a Polsko se svým podílem 6,41 %. V roce 2015 ovšem Čína nahradila Rusko a samotná Ruská federace se propadla o několik příček. Nejvíce dovezeného vývozu tvoří díly na dopravní prostředky, elektronické přístroje a léky.

Obrázek č. 15: Zahraniční přidaná hodnota ČR v roce 2011

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD. Trade in Value Added (TiVA) [online]. 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66237#>

Abychom dosahovali co největšího exportu, je potřeba aby mělo Německo kam prodávat své zboží dále. V případě získání co nejvyšší přidané hodnoty, bychom museli prodávat konečné produkty, bohužel většinou se vyvážejí jen meziprodukty (do Německa nejvíce díly do automobilů). Ovšem náš nepřímý export přes subdodávky závisí na tom, kam vyváží Německo. Odkud tedy plují výrobní faktory na německé zboží, je uvedeno v následujícím grafu.

Obrázek č. 16: Zahraniční přidaná hodnota Německa v roce 2011

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD. Trade in Value Added (TiVA) [online]. 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66237#>

Pouhých 25,54 % přidané hodnoty pochází ze zahraničí. Německo nejvíce dováží meziprodukty ze Spojených států amerických s podílem 8,95 %. Dále z Číny s 6,13 % a v rámci Evropské unie je největším německým dodavatelem Francie, jejichž podíl činí 7,15 %. Do těchto zemí Spolková republika zase naopak nejvíce vyváží. Tudiž stejně tak jako je Česká republika závislá na Německu, je Německo závislé i na USA a Francii. Přibližně 2 % českého exportu není v Německu využito k domácí spotřebě, ale jako importní vstup pro produkci německých vývozu. V roce 2015 byla odhadnuta výše vyváženého zboží do Číny přes Německo cca 52 mld. Kč, což je více než je přímý český export do Číny, který činil 45 mld. Kč. A co vlastně tvoří dovezené zboží, které je následně exportované na další trh? Jedná se o již zmíněné díly do automobilů, léky, chemikálie a drahé kovy.

Česká republika by se měla zaměřit na výrobu takového zboží, které by Německo dále nevyváželo, ale samo spotřebovávalo. Zvýší se tak přidaná hodnota vývozu. Velkou slabinou české ekonomiky je velice nízký podíl přítomnosti služeb ve vývozu. Největší nedostatek služeb, které musí Česká republika dovážet je v oblasti informační technologie a elektroniky.

Pokud se tedy podaří naší zemi zvýšit podíl služeb ve vývozu, přejít od výroby polotovarů k hotovým výrobkům a začne je nabízet konečným zákazníkům, dosáhne tak vysoké přidané hodnoty a závislosti na ostatních zemích.

5 SHRNUTÍ VÝZNAMU ZAHRANIČNÍHO OBCHODU A VLIVU JEDNOTLIVÝCH FAKTORŮ

V následující kapitole jsou shrnuty všechny faktory, které ovlivňují nejen export, ale i zahraniční obchod obecně. Dále se tato kapitola zabývá tím, jaký má zahraniční obchod význam pro ekonomiku.

Zahraniční obchod a samotný export má pro ekonomiku, nejen České republiky, ale i všech ostatních zemí, několik významů. Jedním a nejdůležitějším je ekonomický význam. Na základě ekonomického významu je třeba hodnotit úsporu výrobních faktorů, kdy dovážíme takové suroviny, které by byly vyprodukovány v dané zemi s mnohem vyššími náklady. Většina zemí pomocí zahraničního obchodu rozšiřuje své zdroje a tím navyšují blahobyt. Pokud se země zapojí do mezinárodní dělby práce, naspoří národní práci. Na základě vývozu a dovozu si pak zajistí omezené faktory produkce, kterými mohou být např. nedostatek přírodních, lidských či kapitálových zdrojů, nepříznivé přírodní podmínky nebo nedostatečná technologická vybavenost.

Zahraniční obchod je potřeba sledovat a hodnotit z několika hledisek. Jedním z nich je efektivnost, kde je potřeba se zaměřit převážně na export výrobků, díky němuž může daná země dosáhnout maximálních úspor. Na tyto výrobky se pak zaměřuje výzkum, propagační úsilí apod. Musí se však brát v potaz, že čím je ekonomika menší a otevřenější, je potřeba zaměřit se na zvýšení a udržení konkurenceschopnosti.

Dalším hlediskem je proporcionalita. Proporcionalita představuje nekomplexnost ekonomiky a ekonomický rozvoj je závislý na potřebném zboží ze zahraničí. Je velmi málo zemí, které mají dostatečně velký domácí trh a průmyslovou základnu, která je schopná soběstačného vývoje. Jsou to země, které mohou pokrýt potřeby vlastní domácí výroby. Mezi tyto země řadíme například Spojené státy americké, Rusko, Čínu či Indii. Z předešlých kapitol je zřejmé, že se jedná o země, které patří ke světově nejlepším v oblasti vývozu zboží a služeb ze země.

Mezi tato hlediska můžeme zařadit i demonstrativní efekt, kde se jedná o demonstraci světového technického, designového a módního trendu, který z části může ovlivňovat stimulaci společenského a ekonomického pokroku.

Dalším zásadním významem zahraničního obchodu na ekonomiku je politický význam. Země by měla přicházet do styku se zahraničím, protože vzájemný obchod totiž zlepšuje přátelské

vztahy mezi státy. Tyto vnější ekonomické vztahy mohou podporovat mírovou spolupráci a snižovat riziko konfliktu.

V neposlední řadě přináší zahraniční obchod i kulturní význam. Přispívá k růstu vzdělanosti, díky neustálému zdokonalování se v technických novinkách, jazyků i národních kulturních specifik. Dochází tak k poznávání médií, filmů, historie či kultury. Nejčastějšími nedostatky českých vývozců jsou jazykové znalosti a marketing. Malé české firmy jsou omezeny na uzavírání zahraničního obchodu jen při účasti na veletrzích. Podniky také musejí respektovat tradice, zvyky a kulturu v jednotlivých zemích.

Jak již bylo řečeno, zahraniční obchod sehrává v každé ekonomice velký význam, zvláště v malé a otevřené, jakou je i Česká republika. Export je potřebný z hlediska dlouhodobé a udržitelné prosperity a hospodářského růstu. Jednou ze složek HDP je i čistý export, což je rozdíl vývozu a dovozu. Čistý export je zásadní z toho důvodu, že znázorňuje i obchodní bilanci a proto je tak bedlivě sledován a hodnocen. Ovšem ani čistý export nezohledňuje nepřímý obchod, který v tradičních statistikách není vidět. Většina českých firem totiž obchoduje jen s meziprodukty, tedy poskytuje subdodávky zahraničním subjektům, převážně německým. Tyto země jej pak zpracují a posílají dál na trh, v případě Německa většinou do Spojených států amerických. ČR je provázána se zeměmi přes prostředníka (Německo) mnohem více, než je na první pohled vidět ze statistik. Tedy česko-německý export je ve skutečnosti spíše česko-americkým exportem.

Největším problémem českého exportu z makroekonomického hlediska je již výše uvedený malý vývoz služeb či přílišná koncentrace na trhy Evropské unie a na automobilový průmysl. České podniky také ve velmi malé míře investují v zahraničí. Mezi další nedostatek také patří nedostatek vlastních výrobních faktorů a obchodování s finálními produkty.

Většina českého exportu v současnosti směřuje na trh zemí Evropské unie, převážně na německý trh. Export České republiky se již začal zabývat spíše výrobky s vysokým obsahem přidané hodnoty, ale zatím jen v malé míře. Ovšem podniky se stále více stávají konkurenceschopné na evropském trhu, jen ve světovém měřítku stále mírně zaostávají. Podle nové exportní strategie 2012 – 2020 by se země měla zaměřit na diverzifikaci zahraničního obchodu. Česká republika by se měla více zapojit do obchodu s USA, Kanadou, Argentinou, Brazílií či Mexikem.⁵⁰ Přímý export do třetích zemí totiž významně zvýší marži tuzemských firem a přidané hodnoty exportu. Dnes se totiž ztrácejí v tranzitních státech. Exportní

⁵⁰ Epravo.cz. Ekonomika roste díky českému exportu [online]. 2015 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/ekonomika-roste-diky-ceskemu-exportu-99770.html>

spolupráce se však odvíjí od několika faktorů a těmi jsou – stabilita tamního ekonomického růstu, spolehlivost podnikatelského prostředí a kulturní či hodnotová flexibilita exportérů.

Konkrétně česko-německému exportu je v této práci věnována určitá část. Německo je nejdůležitějším obchodním partnerem, obchod totiž tvoří téměř třetinu celkového zahraničního obchodu České republiky. A stejně tak ČR patří mezi nejdůležitější obchodní partnery nejen Německa ale i ostatních zemí střední a východní Evropy.⁵¹ Stále se zvyšují německé investice v ČR do oblastí motorových vozidel, peněžnictví a výroby elektrospotřebičů. Mezi významné německé investice v Česku patří Asociace investice firem Volkswagen (Škoda Auto), RWE, Siemens, AEG, Continental, Linde, Deutsche Telekom, Robert Bosch, Schoeller, Knauf, Paul Hartmann, Messe Düsseldorf, Schade, TDW, Osram, HellaAutotechnik, Hebel a E.ON. Německo a Česká republika patří mezi nejprůmyslovější země v Evropě a jsou součástí stejného dodavatelského cyklu. Avšak potenciální růst je mnohem rychlejší než u jiných států eurozóny. Do budoucna se nepředpokládá, že by význam Německa pro Českou republiku klesal, naopak se bude naopak zvyšovat, protože ČR zůstává pro Němce stále nejatraktivnější investiční destinací a nejen příjemcem německého zboží, ale i jeho dodavatelem. Proto je také velmi důležité, aby se Německu ekonomicky dařilo, protože jinak se to velice negativně promítne i do českého průmyslu a obchodu.

Následně jsou přehledně představeny a shrnuty všechna pozitiva, ve kterých Česká republika v oblasti vyniká. Jedná se především o komoditní strukturu, ale obsahuje i silné postavení Německa ze strany vývozu i dovozu. Naopak jsou do tabulky promítnuty nedostatky, se kterými naše země neustále bojuje. V poslední době však ČR vynakládá nemalé úsilí, aby si z těchto nedostatků vytvořila svá pozitiva a posílila tak své postavení v oblasti exportu v celém světě.

⁵¹ Euroskop.cz. Diskuse o nové exportní strategii ČR [online]. 2012 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/44/20744/clanek/diskuse-o-nove-exportni-strategii-cr/>

Tabulka č. 22: Výhody a nedostatky České republiky v oblasti exportu

VÝHODY
+ obchod s díly a dopravními prostředky
+ obchod se dřevem
+ silné postavení Německa jako dodavatele i odběratele
+ snaha o posílení přímého exportu do třetích zemí
+ dobré vnější ekonomické vztahy
+ hlavní zdroj ekonomického růstu
+ příliv zahraničních investic
NEDOSTATKY
- export subdodávek
- nízký export v oblasti služeb
- Německo spíše jako prostředník pro jiné trhy
- export s nízkou přidanou hodnotou
- nedostatek znalostí v oblasti IT
- přílišná koncentrace na automobilový průmysl
- malé investice v zahraničí
- obchod převážně se státy EU

Zdroj: vlastní zpracování

Z celé diplomové práce tedy vyplývá, že Česká republika si s ohledem na běžné statistiky stojí v rámci Evropské unie velmi dobře. Export zajišťuje dlouhodobě ekonomický růst, avšak stále má co zlepšovat. Naopak dle přidané hodnoty patří v Evropské unii mezi průměrné až podprůměrné státy v oblasti exportu. Výhodou je, že si tento problém Česko uvědomuje a snaží se tento nedostatek napravit.

ZÁVĚR

Cílem práce je na základě analýzy vývoje jednotlivých složek HDP v ČR, se zaměřením na export a jeho komoditní a geografickou strukturu a se zohledněním dalších reálných faktorů, zhodnotit význam exportu pro ekonomiku ČR.

Nejprve se práce zabývala základní charakteristikou hrubého domácího produktu jako jednoho ze základních makroekonomických ukazatelů. Práce popsala teoretická východiska pro pochopení základních vztahů a pojmů, týkajících se hrubého domácího produktu. Byly uvedeny metody jednotlivých způsobů výpočtu HDP a základní ekonomické složky, které se podílejí na výsledné hodnotě HDP. Součástí HDP je samozřejmě i export a import, pro něž jsou obecně popsány i způsoby vstupu a opuštění zboží a služeb. Jelikož je hlavním tématem práce export, jsou charakterizovány i proexportní nástroje. Stát se snaží zasahovat do ekonomiky v oblasti vnějších ekonomických vztahů a usilovat o růst vývozu. Cílem podpory exportu je tedy navýšení objemu vývozu prostřednictvím zvýšení národní konkurenceschopnosti v globální ekonomice.

Dále se práce podrobně zabírala vývojem českého hrubého domácího produktu od roku 2008. Data byla získána ze statistik Českého statistického úřadu. V roce 2008 a 2009 byly všechny složky velmi slabé, avšak od té doby se jejich význam neustále zvyšuje. Největší podíl a zásluhu na ekonomický růst mají výdaje domácností a vývoz. Mezi nejvíce se podílející na HDP je i dovoz, ten však působí naopak negativně. I když import působí na růst HDP záporně, stále je nižší než vývoz, z čehož vyplývá, že rozdíl mezi exportem a importem stále kladně působí na ekonomiku České republiky.

Pro pochopení důležitosti exportu byla potřeba nastínit, z čeho se vývoz skládá. V další části práce bylo uvedeno, co se z České republiky vyváží, tedy komoditní strukturu vývozu a kam naše země zboží vyváží, jinak řečeno geografickou strukturu vývozu. Je všeobecně známé, že ČR vyniká v obchodu s dopravními prostředky, avšak mezi významné české vývozní artikly patří dřevo, elektrická energie či chemický materiál. Krátce a obecně byly i uvedeny nejvýznamnější podniky, které vynikají v exportu.

Předmětem práce však bylo zhodnocení významu vývozu pro ekonomiku ČR. Proto byly dále uvedeny faktory, na kterých závisí úspěch i propad českého exportu. Existuje spousta faktorů, které ovlivňují vývoz, ale těchto si málo kdo všímá, protože nejsou patrné ani zohledňované v klasických statistikách vývozu, se kterými se pracovalo v předešlých částech diplomové práce. Proto se použila data, která zpracovává OECD spolu se Světovou bankou. Mezi skryté

vlivy řadíme Německo a nepřímý vývoz. Zahraniční obchod Německa se mohl určit ze stejných základních statistik, pomocí kterých jsme určily obchod také České republiky. Určení nepřímého vývozu patří mezi problematické oblasti, avšak s pomocí přidané hodnoty jej lze srozumitelně určit. Samozřejmě existuje několik statistik zahraničního obchodu, ovšem statistiky s přidanou hodnotou patří mezi nejspolehlivější.

Nejvýznamnějším obchodním partnerem pro Českou republiku je již dlouhodobě Spolková republika Německo, která zastává post tahouna evropské ekonomiky a je jedním z nejsilnějších států světa. Německo je nejen silnou rozvinutou ekonomikou, ale i základním pilířem Evropské unie. Německá ekonomika je převážně zaměřená na technicky náročné oblasti jako strojírenství, automobilový průmysl, IT a obnovitelné zdroje. V dnešní době je takřka nemožné nenarazit na produkci pocházející ze zahraničí. Česká republika je do obchodu zapojena o to víc, protože je součástí Evropské unie a navíc leží ve středu Evropy. Ovšem tyto výrobky nemusejí na 100 % pocházet z dané země, ale mohou se na jejich výrobě podílet i jiné země. Tento klam je v současnosti rutinou. Proto je důležité uvědomit si, že výrobky plynoucí z Německa do Spojených států, Číny apod. nemusejí být čistě německé, ale částečně např. i české. Nebude-li mít Německá spolková republika kam vyvážet, propadne se nejen český export, ale zpomalí se i růst ekonomiky České republiky. Na základě této části práce budeme schopni si uvědomit závažnost závislosti českého obchodu na Německu a zároveň také fakt, že i přes značný export, nevyváží ČR takové množství konečných výrobků, aby si zajistila mnohem vyšší přidanou hodnotu exportu.

Na závěr byl v diplomové práci vytyčen ekonomický, politický, ale i kulturní význam exportu a celkového zahraničního obchodu, pro Českou republiku a její ekonomiku. Dále byly shrnuty neobvyklé faktory, které si lidé nedokážou na první pohled uvědomit, ale významně ovlivňují vývoz. Hrozby, které plynou z přílišné závislosti na německém trhu, mohou být katastrofální. Kdyby se německá ekonomika dostala do krize, bolestivě by to ochromilo i české hospodářství. Proto by měla Česká republika navázat kontakty i s jinými zeměmi, které by zajistily odbyt našeho zboží. ČR by se také měla snažit o podporu sofistikovaných produktů a výrobků s přidanou hodnotou, aby se Česká republika nestala jen pasivním dodavatelem součástek a surovin. Tohle už závisí ryze na české straně, zda jsou české firmy schopny obstát ve vysoké konkurenci evropského a světového trhu. Na závěr je stanoveno, že vývoz je nejdůležitějším faktorem pro ekonomický růst a Česká republika si vede v této oblasti velmi dobře. Avšak v oblasti exportu s přidanou hodnotou má stále v čem se vyvíjet a co podporovat.

<http://www.ceskovdatech.cz/clanek/40-elektrina-v-cr-cisty-export-v-roce-2015-klesl-cesko-ale-stale-patri-mezi-nejvetsi-vyvozce/>

- [16] Český rozhlas. Česko vyváží nejvíc dřeva v Evropě. Zpět se vrací hotové výrobky [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/cesko-vyvazi-nejvic-dreva-v-evrope-zpet-se-vraci-hotove-vyroby--1490103
- [17] Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
- [18] Český statistický úřad. Hrubý domácí produkt ČR výdajovou metodou [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystupobjekt&z=T&f=TABULKA&skupId=486&katalog=30832&pvo=NUC02-S1az3&pvo=NUC02-S1az3&str=v65&c=v3~8__RP2015
- [19] Český statistický úřad. Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2014 [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/27285583/320193-14q4a.pdf/23b754fc-678c-405c-9648-f984717339ac?version=1.0>
- [20] Český statistický úřad. Vývoz ČR do vybraných států podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1621.pdf/47fa0ecb-2660-4c35-ae8a-768ca3556452?version=1.0>
- [21] Český statistický úřad. Vývoz do vybraných států [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1608.pdf/18d53ba5-40fb-4185-835e-985638bc72f3?version=1.0>
- [22] Český statistický úřad. Vývoz v teritoriálním členění podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1618.pdf/ee692fbc-1835-40fc-bf2d-6e17070b96f2?version=1.0>
- [23] Český statistický úřad. Zahraniční obchod České republiky v roce 2015 [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-16.pdf/adeb4b8d-074d-4929-9663-afab8e0a116c?version=1.1>
- [24] Český statistický úřad. Zahraniční obchod podle SITC [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1615.pdf/678a6d5a-7bbc-47a6-810a-edc55b9c9dba?version=1.0>
- [25] Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím - hlavní ukazatele [online]. 2017 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystupobjekt&pvo=VZO01B&z=T&f=TABULKA&skupId=366&katalog=30834&pvo=VZO01-B&evo=v124_!_VZO01-absolutne_1&c=v3~8__RP2015
- [26] Český statistický úřad. Zahraniční obchod v teritoriálním členění [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32619246/241015-1629.pdf/4e3ea98b-9d4a-4c94-b252-69a0a711e5f7?version=1.0>
- [27] Daňáři online. Celní řízení [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d16843v19757-celni-rizeni/>
- [28] ECOFUTURE. Výroba elektřiny v ČR: V roce 2015 jsme vyvezli více, i když celková produkce klesla [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.ecofuture.cz/clanek/vyroba-elektřiny-v-cr-v-roce-2015-jsme-vyvezli-vice-i-kdyz-celkova-produkce-klesla>

- [29] EEIP. Globální rámec exportu a investic pro ČR a střední Evropu [online]. Ostrava, 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.eeip.cz/wp-content/uploads/2014/10/141008_Mejstrik_InvestmentBusinessForum.pdf
- [30] Ekonomický deník. Obchodní bilance ČR giganticky rostla, export do prioritních zemí ale šel dolů [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://ekonomicky-denik.cz/obchodni-bilance-cr-giganticky-rostla-export-do-prioritnich-zemi-ale-sel-dolu/>
- [31] Epravo.cz. Ekonomika roste díky českému exportu [online]. 2015 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/ekonomika-roste-diky-ceskemu-exportu-99770.html>
- [32] Euroskop.cz. Diskuse o nové exportní strategii ČR [online]. 2012 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/44/20744/clanek/diskuse-o-nove-exportni-strategii-cr/>
- [33] HELLER, Jan. CZECH STATISTICAL OFFICE. Quarterly National Accounts Inventories [online]. 2008 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23164307/09087474.pdf/1029e9d1-f25e-41c6-9bfd-ee5014d174f6?version=1.0>
- [34] Hospodářské noviny. Česko po deseti letech opět vyváží více do USA než do Ruska. [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65311210-cesky-export-do-usa-rychle-roste-nejvice-se-vyvazi-pneumatiky-leky-a-mikroskopy>
- [35] HRONOVÁ, Stanislava, FISHER, Jakub. Národní účetnictví.: Nástroj popisu globální ekonomiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-153-6.
- [36] JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.
- [37] KALÍNSKÁ, Emílie. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3396-8.
- [38] Lidovky.cz. Český vývoz do Číny se po dohodě bank může zdvojnásobit [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/cesky-vyvoz-do-ciny-se-po-dohode-bank-muze-zdvojnaso-bit-pis-/zpravy-svet.aspx?c=A160330_102827_ln_zahranici_mct
- [39] Ministerstvo průmyslu a obchodu. Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2013 [online]. Praha, 2014 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/app/content/files/zpravodajstvi-pro-export/analyza-vyvoje-ekonomiky-cr-2013.pdf>
- [40] Novinky.cz. Česko je v důležitých oborech stále jen montovnou [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/410849-cesko-je-v-dulezitych-oborech-stale-jen-montovnou.html>
- [41] OEC. What does Germany export? [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/deu/all/show/2015/
- [42] OEC. Where does Germany export to? [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/deu/show/all/2015/
- [43] OECD. Trade in Value Added (TiVA) [online]. 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=66237#>
- [44] Peníze.cz. Nákupy v zahraničních e-shopech. Jak na DPH a clo [online]. 2014 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/nakupy/293031-nakupy-v-zahranicnich-e-shopech-jak-na-dph-a-clo>

- [45] PLCHOVÁ, Božena. Zahraniční ekonomické vztahy ČR. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1285-3.
- [46] Statistika a my. Investiční aktivita stoupá [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/spotreba-domacnosti-za-dvacet-let-vzrostla-o-dve-tretiny/>
- [47] Statistika a my. Obchod s přidanou hodnotou [online]. Ostrava, 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/obchod-s-pridanou-hodnotou/>
- [48] Statistika a my. Spotřeba domácností za dvacet let vzrostla o dvě třetiny [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/spotreba-domacnosti-za-dvacet-let-vzrostla-o-dve-tretiny/>
- [49] SVATOŠ, Miroslav, BENEŠ Vlastislav a RŮŽIČKA Květoslav. Zahraniční obchod, teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.